

Iskolakönyvtáros

1. évfolyam 3. szám

3.

1994. augusztus

- A tantárgyközi feladatok alapozása
  - Konferencia az olvasásról
- A kötelező olvasmányok feldolgozása
  - Fizikaóra a könyvtárban
- A sümegi gimnázium könyvtára
  - Könyvismertetések ■ Hírek

Szaktudományi, módszertani és tájékoztató folyóirat

általános és középiskolák számára

MAGYAR TANESZKÖZTÁR

TANSZEREK, ISKOLAI FELSZERELÉSEK
KIADVÁNYOK, SZEMLÉLTETŐESZKÖZÖK
KATALÓGUSA

1994

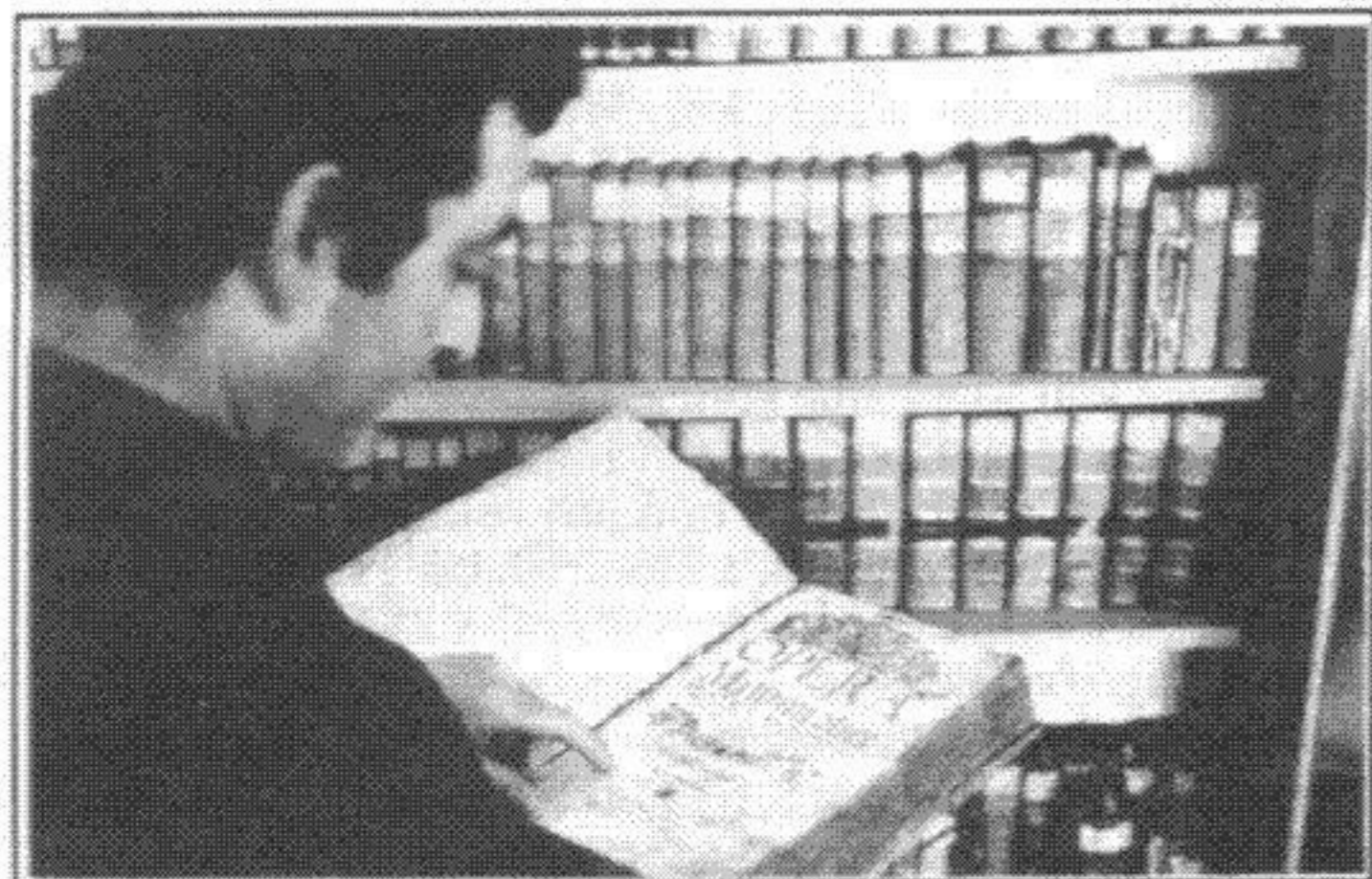
TARTALOM

E számunk szerzői:

Bocsák Veronika vezető tanár, Fazekas Mihály Gyakorló Iskola, Budapest; Fenyves Zoltánné Boros Valéria tanítónő, Báthory István Általános Iskola, Veszprém; Emmer Gáborné tanár, könyvtáros, Báthory István Általános Iskola, Veszprém; Hamar Imre újságíró-szerkesztő, Veszprém; Kalmárné Morcsányi Rozália tanár, iskolai könyvtári szaknácsadó, Szolnok; dr. Karlovitz János, a TANOSZ ügyvezető elnöke, Budapest; Oporné Fodor Mária tanár, Veres Pálné Gimnázium, Budapest; Szűcs Anna tanár, Báthory István Általános Iskola, Veszprém; Toldi Éva újságíró-szerkesztő, Napló Kiadói Kft., Veszprém; dr. Tóth Dezső könyvtáros, Vetési Albert Gimnázium, Veszprém; dr. Tölgyesi József adjunktus, Veszprémi Egyetem.

Fotók: Borbás János, Rádóczy Csaba és archív felvételek

A szerkesztő jegyzete Új feladatok előtt (dr. Tölgyesi József)	2
Bocsák Veronika: A tantárgyközi feladatok alapozása az alsó tagozatban	3
Konferencia az olvasásról (dr. Tóth Dezső)	4
Szűcs Anna: Feladatok az általános iskolai kötelező olvasmányok könyvtári csoportos feldolgozásához	5
Oporné Fodor Mária: Fizikaóra a könyvtárban	10
Információk az NYKIT-programról	12
Emmer Gáborné: Könyvtárosok – továbbképzésen I.	13
Nyilatkozat (dr. Karlovitz János)	14
Mesekönyv – kisdíjak szerzőkkel (Fenyves Zoltánné Boros Valéria)	15
Állománygondozás az iskolai könyvtárakban (Kalmárné Morcsányi Rozália)	16
Iskolai könyvtáraink múltjából	17
Hamar Imre: Sümegi bástyák – Az értelem és az érzelem forrásai	18
Könyvismertetések	21
Hírek, adatok, közlemények	24
„Édes anyanyelvünk”-verseny	24

Iskolakönyvtáros

**Szaktudományi, módszertani és tájékoztató folyóirat
általános és középiskolák számára**

Főszerkesztő: DR. TÖLGYESI JÓZSEF. **A szerkesztőség munkatársai:**
BARTÁK PÉTERNÉ szerkesztő, RÁDÓCZY CSABA, DR. TÓTH DEZSŐ,

VARGA ISTVÁN. **Tervezőszerkesztő:** BORDÁCSNÉ MÓROCZA ÉVA. **Szerkesztőségi titkár:** LAKATOS FERENCNÉ.
Szerkesztőség: 8200 Veszprém, Victor Hugo u. 3. Telefon: 88/325-111, 323-244. Fax: 88/321-080. **Felelős kiadó:**
Bakcsi András igazgató. **Kiadja és terjeszti:** NODUS KIADÓ – 8200 Veszprém, Victor Hugo u. 3. Telefon: 88/325-411;
88/323-244; 88/321-080. **Megrendelhető:** a kiadónál. A lap tanévenként ötször jelenik meg. Az éves előfizetési díj: 550
Ft. **Nyomdai előkészítés:** Szurmay László, Veszprém. **Nyomdai munkák:** OOKPress Nyomda, Veszprém. **Felelős
vezető:** Szathmári Attila. HU ISSN

ÚJ FELADATOK ELŐTT...

Felgyorsult a közoktatást érintő törvények, rendeletek alkotása, s mind gyakrabban jelennek meg olyan tájékoztatók, állásfoglalások, amelyek irányt szabnak teendőink sokaságában. Tudjuk mindannyian: mai pluralista nevelési-oktatási gyakorlatunkban a törvények és rendeletek keretjelleget értelmzésén túl (amiket azért mégiscsak érdemes, szükséges betartanunk!), a tájékoztatók és más, hasonló műfajú írásos anyagok már inkább csak figyelemfelhívó jellegűnek tekinthetők. Ez utóbbiak azonban mégsem nélkülözhetők. Értelmezhetnek, magyarázhatnak, segíthetnek, ösztönözhetnek, ötleteket adhatnak a helyi feladatok jó megvalósításához, az innovatív tevékenység kibontakoztatásához.

A közoktatásban valamennyi résztvevő felelőssége és tevékenységtere megnőtt. Minden egyes pedagógusnak, s közöttük a könyvtárosoknak, az oktatási törvény (és a hozzá kapcsolódó dokumentumok) olyan sajátos egyéni szerepet határoznak meg, amelyek által közvetlen befolyást gyakorolhatnak a pedagógiai folyamatokra. Különösen nyilvánvalóvá teszi ezt a legújabb dokumentum, A nemzeti alaptanterv alapelvei, amely nemcsak a hivatalos közlönyben, hanem a törvénnyel együtt külön kiadványban is olvasható, tanulmányozható.

A közoktatás általános céljai hazánk valamennyi nevelési-oktatási intézményének tevékenységét meghatározzák. Az emberkép és az értékrend, mint kulcsszavak az iskolakönyvtárosok számára nemcsak általános elvi fogalmakat jelentenek, hanem gyakorlati teendők sorát is. A könyvtárak számára külön megfogalmazott feladatok teljesítése nem egyszerű munkaköri kötelezettség, hanem teremtő, alkotó tevékenység. Ennek értelmezéséhez talán elég két rövid idézet: „Az iskolai könyvtáraknak kiemelkedő szerepe van a korszerű oktatásban, a készségek és a képességek fejlesztésében, az önképzésben, a tanulók teremtő szabadságának és önálló tájékozódásának szolgálatában.” S a másik: „A könyv – az irodalmi élmények révén – az érett emberré válás egyik fontos eszköze. Az olvasni szerető, irodalmi élményekkel rendelkező diákok nevelésében ezért az iskolai könyvtáraknak alapvető szerepe van.”

Könyvtárosi feladataink közé tartozónak sorolhatjuk a tantestület (az iskolavezetők, a különböző szakmai feladatokat ellátó tanítók és tanárok), valamint az iskolaszék, a szülői munkaközösség vezető tagjai, s a szülők pedagógiai-szakmai és új teendőként: jogszabályi tájékoztatását. A könyvtár, mint információs bázis, felvállalhatja azt a szerepet, amely által minden érdekeltnek átfogó rálátása lehet a pedagógiai közegben zajló folyamatok törvényi vagy más szabályozású forrásaira. Aligha lehet kétséges, hogy a megfelelően informált munkatársak hatékonyabb szerepvállalásra, feladatmegoldásra képesek.

Könyvtáros kollégáinknak új szemlélettel kell vállalniuk a könyvtárosságot, amely kitüntetett helyzetet teremthet számukra, mert – igaz, a könyvtári körülményektől függően, eltérő mértékben –, olyan információs háttérrel rendelkezhetnek a könyvek, folyóiratok és más anyagok birtokában, hogy nélkülözhetetlen munkatársakká tehetik magukat. S ez, a felvállalt „nélkülözhetetlenség” a jó értelemben vett kollegiális segítségadástól a tudományos kutatómunkához szükséges szakmai támogatásig terjedhet. Ez utóbbi önma-

guk tevékenységét is jelentheti, hiszen a könyvtári témájú szakmai publikációk készítése, a helyi (intézményi vagy tágabb térségű) vizsgálódások tudományos összegzése, előadások tartása, a helyi kiadványok könyvtári gondozása a belső műhelymunka olyan új, magasabb szintjét jelenthetik, amelyre napjainkban mind inkább szükség van. (Egyre több olyan könyvtárunk van, amely őrzője az iskolai dokumentumoknak; különböző könyvek, közöttük tankönyvek, tanulói segédletek, iskolai értesítők, évkönyvek, monográfiák, bibliográfiák stb. kiadását szervezi, gondozza.)

Új feladatot jelent a tankönyv- (és ezek háttéranyagai), valamint a folyóirat-választékból azoknak a „kigyűjtése”, amelyek a leghatékonyabban segíthetik a helyi pedagógiai program megvalósítását. Természetes, hogy elsősorban a tanító és a szaktanár (jó esetben a szülők és a tanulók bevonásával) választja meg, melyik legyen a helyi program hivatalos tankönyve. A könyvtáros azonban segíthet a választásban, mert a tankönyvek anyagának iskolai (könyvtári) háttérét (remélhetően) ő ismeri a legjobban. Vagy más oldalról megközelítve e problémát: a tankönyvválasztást követően megteremtője lehet a helyi nevelés-oktatás új feltételeinek.

A könyvtáros értékválasztásával is befolyásolhatja a pedagógus- és tanulóközösség információs bázisát. A már említett könyveken, folyóiratokon és más könyvtári anyagokon túl (amelyeket „feltalál” a választékból), befolyását növelheti a különböző forrásokból származó versenykiírások, szaktárgyi vetélkedők, versenyek, pályázatok megismertetésével, ajánlásával.

Különleges teendőt adhat a közlönyökben megjelenő törvények, jogszabályok, határozatok, közlemények egyénekre és kiscsoportokra vonatkozó információinak megismertetése, közvetítése. (Ezúttal, aktualitásuk miatt csak a következőkre hivatkozom, mint amelyeket az iskolakönyvtárosnak helyileg kell adaptálnia kollégái számára: 1/1994. II. 3. MKM rendelet a tankönyvvé nyilvánítás, a tankönyvtámogatás, valamint az iskolai tankönyvellátás rendjéről; 1028/1994. IV. 26. Korm. h. a Honfoglalás 1100 éves évfordulójának megünnepléséről; 10/1994. V. 13. MKM rendelet a pedagógiai-szakmai szolgáltatásokat ellátó intézményekről és a pedagógiai-szakmai szolgáltatásokban való közreműködés feltételeiről; 11/1994. VI. 8. MKM r. a nevelési-oktatási intézmények működéséről.)

Természetesen, az általános és a konkrét feladatok teljesítéséhez minden könyvtáros kollégánknak szüksége van arra az egyéni, személyes elkötelezettségre és szellemi kvalitásra, amely önműveléssel, továbbképzéssel szinten tartható, illetve fejleszthető. Ehhez mind nagyobb a lehetőség a pedagógiai intézetekben, a jelentősebb könyvtári műhelyekben és a pedagógusképző intézményekben.

Reménykedjünk, hogy mind fontosabb, s talán megbecsültebb órhelyeinken, a könyvtárakban kitüntetett szerepünk lehet.

Heumen' Smeef

A tantárgyközi feladatok alapozása az alsó tagozatban

BOCSÁK VERONIKA

Gyakran hangzik el a felső tagozatban tanító kollégáktól a szemrehányás, hogy az alsó tagozatban nem tanultak meg olvasni a gyerekek.

Mi áll emögött, a tanítókat súlyosan elmarasztaló vélemény mögött? Kétségtelen tény, hogy a felsőbb osztályok tanulói olvasási nehézségekkel küzdenek. Ezekért a problémákért azonban nem minden esetben az alsó tagozat hibáztatható, hiszen az olvasástechnika, a szövegértés és -értelmezés fejlesztése nem zárul le a negyedik osztályban. Az alsó tagozat legfontosabb feladata e téren a megalapozás. A felső tagozatban folytatódik a képességük fejlesztése.

Mit tesz az alsó tagozat a tantárgyközi feladatok alapozásában?

Minden tevékenység esetében fontos szerepet játszanak a szokások. Az alsó tagozatban az olvasástanulás kezdetétől építgetjük az alábbi szokásokat:

- célszerű olvasási szokások (kitartás, koncentrált tudatos figyelem stb.),
- az olvasottak értelmének keresése,
- lexikonok, szótárak, enciklopédiák használata,
- az órán tanultak kiegészítése más könyvekből,
- memoriterek (versek, prózai szövegek) tanulása,
- könyvtárlátogatás, kölcsönzés,
- minél több, az olvasáshoz fűződő pozitív élmény biztosítása az olvasás szokássá válásának érdekében.

Hasznos, sok tanító előtt ismert és követett gyakorlat, hogy hangosan felolvassanak az osztálynak. Közösén vagy a tanító maga kiválaszt egy, a gyerekeket érdeklő könyvet, s ebből – lehetőleg naponta – rövidebb-hosszabb részletet felolvas. A felolvasás mindig jutalom, amelyet nagyon vár az osztály.

Magam is alkalmazom ezt a módszert. Az olvasottakat mindig megbeszéljük, a gyerekek véleményt alkotnak az eseményekről, a szereplőkről. Gyakran készítenek rajzokat, s nem egyszer előfordul, hogy egy-egy érdeklődő tanuló kikölcsönzi a könyvet a könyvtárból, és elolvassa otthon. Ezek a gyerekek ugyanolyan érdeklődéssel, átéléssel hallgatják a felolvasást, mintha először hallanák.

A tanító felolvasásának az említetteken kívül azért is van jelentősége, mert a gyermek a tanítótól mintát kap a kifejező, érzelmileg átélt, a tartalomnak megfelelő hangos olvasáshoz.

Az alsótagozat másik fontos feladata, hogy fokozatosan kialakítsa az önálló tanulás képességét. Ennek egyik eszköze a szövegértés és szövegértelmezés folyamatos fejlesztése. Eközben a következő feladatokat oldják meg a gyerekek:

– Megtanulnak szöveggel dolgozni: nem az emlékezetükre támaszkodnak, hanem a feladatok megoldásakor állandóan foglalkoznak a szöveggel; tájékozódnak a szövegben, vissza-keresnek, válogatnak, kiemelnek, egy-egy részletet vagy mondatcsoportot újraolvasnak, értelmeznek.

– Információkat emelnek ki: ez pontos olvasásra szoktat, mert valamennyi lényeges információt meg kell keresni. Rendszeresen kapnak pontos és teljes információkiemelést kívánó feladatokat. Ez azért fontos, mert ha hozzászokik a tanuló a felületes, pontatlan olvasáshoz, a tankönyvből tanuláskor olyan tüneteket produkálhat, mintha nem tudna olvasni.

– Összefüggéseket ismernek fel (ok-okozati összefüggések).

– Értelmezik az olvasottakat (válogatás, kiemelés, értelmezés, visszakeresés). Ez az egyik legnehezebb és legnagyobb figyelmet igénylő feladat.

– Megtanulnak olvasni a sorok között. (Pl. Keresd meg azokat a kifejezéseket, amelyekből megtudjuk, hogyan haragudott a kishal! Az öregasszony cselekedeteiből milyen tulajdonságaira következtethetsz? Hogyan fejezi ki az író az idő múlását? Honnan tudjuk, hogy ősz van? stb.)

– Kiemelik a lényegét (aláhúzzák, kiírják).

– A lényegét tömören megfogalmazzák. (Pl. vázlatpontok megfogalmazása.)

– Képesé válnak a kritikai olvasásra: véleményt alkotnak az olvasottakról.

– Fejlődik a kreatív olvasási képességük: elképzelnek a történetben ki nem fejtett részeket, befejeznek történeteket, meséket, átalakítják a történetet egy másik szereplő szempontjából nézve stb.

Tudatosan és tervszerűen folyik az *olvasástechnika fejlesztése*, amely szavak, szószerkezetek, mondatok és szövegek *hangos olvasását* jelenti. Feltétlenül megemlítendő az értelmező olvasás, amely nagy segítségére lesz a gyermekeknek a felső tagozatban az önálló tanulásban. Néhány példa a tagolás gyakorlására: elemez (el, emez; elem, ez; e, lemez; el, e, mez; e, le, mez), hatalmasok (hat alma sok; hatalma sok; hatalmas ok), Gyere csak, ha mersz, mérkőzz meg velem! (Gyere csak, ha mersz, mérkőzz meg velem! Gyere csak, ha mersz; mérkőzz meg velem! Gyere csak; ha mersz, mérkőzz meg velem!)

Mindezzel párhuzamosan történik a tudatos és megtervezett beszédfejlesztés, amelynek lényeges része a szókinccs minőségi és mennyiségi fejlesztése: szinonímák, szakkifejezések (matematika, környezetismeret, technika, történelmi olvasmányok stb. körében) pontosítása, értelmezése, aktivizálása a szóbeli feleletekben, az írásbeli munkákban.

Az olvasás egy másik, már az alsó tagozatban is meglévő funkciója, hogy a szöveg *elolvasása* valamilyen *feladat megoldását szolgálja*. Ezt is megtanulják a gyerekek, amikor különféle, írásban kapott utasítás alapján kell feladatokat elvégezniük, megoldaniuk. Itt jut különösen nagy szerephez a pontos olvasás.

Kísérletek, megfigyelések tapasztalatait rögzítik. (Pl.: időjárási megfigyelések, a növény fejlődésének szakaszai.)

(Folytatás a 4. oldalon)

KONFERENCIA AZ OLVASÁSRÓL

Az utóbbi években megszorodott társadalmi egyesületek egyre nagyobb szerepet kívánnak betölteni a szakmai képzésben, továbbképzésben. Így van ez a könyvtáros szakmában is. A néhány éve a Magyar Könyvtárosok Egyesületén belül létrejött Könyvtárostanárok Egyesülete és a még fiatalabb Magyar Olvasástársaság közös összefogásának eredményeként jól sikerült rendezvény volt március 25–26-án Székesfehérváron. A konferencia címe és témája: *Egy tantárgyközi feladat: az olvasás*. Alcíme: Szövegértés és szövegértelmezés a humán és reál tárgyakban. A szakmai továbbképzésnek az Árpád Szakképző Iskola, ill. a megyei továbbképzési intézet adott otthont.

A nagyszámú érdeklődő több mint húsz előadó tapasztalatait hallgathatta meg a két nap, és este kötetlen beszélgetésben mondhatta el véleményét a témáról.

A tanácskozás minden előadását nincs mód részletesen ismertetni, erre nincs is szükség, mert a tervek szerint önálló kötetben kívánják megjelentetni. E cikk keretében már a várható kötetre kívánjuk a figyelmet felhívni.

A szervezők, az előadók meggyőzően bizonyították, hogy a tanulók (általános, középiskola, felsőfokú képzés, továbbképzés) „*életnevelésében*” túl kell lépni azon a szemléleten, mely az olvasásra nevelést csak a magyartanárokra bízta. Az a kísérlet, mely 20 évvel ezelőtt bizonyította a többkönyvű oktatás magasabb hatékonyságát az egy tankönyvre alapozó oktatással szemben, úgy ennek a konferenciának az előadói azt kívánták bizonyítani, hogy minden tantárgy oktatásában helye van az alapismereteket nyújtó tankönyvön kívül, minden más könyvnek, dokumentumnak, minden tanárnak lehetősége van az *olvasásnevelésre*. Valamennyiünk nevében mondta ki a konklúziót Szendrey Júlia matematikus, a Budapesti Tanítóképző Főiskola tanszékvezetője, hogy „*az olvasástudásért minden tantárgy oktatója felelős*”.

A különböző tantárgyak olvasásra nevelésének tapasztalatait, módszereit hallhattuk az előadóktól. Az előbbi említett matematikánál maradva, Kovácsné Garamszegi Mariann beszámolója szólt még a matematikatanítás és az olvasás kapcsolatáról. A fizikatanítás és az olvasás összefüggéseit két előadó elemezte. (Az egyik előadást olvashatjuk az Iskola-

könyvtáros e számában. Szerk.) Más oldalról közelítette a témát két számítógépes szakember, akik a köznyelv és a számítógép nyelve, ill. a számítógépes nyelvtani programok szerepét vizsgálták a címben közölteknek megfelelően.

Az alsótagozatban használt módszereket ismertette Bocskás Veronika gyakorlóiskolai vezetőtanár. Hangsúlyozta a felolvasások szerepét, s azt, hogy ezek ne terhet jelentsenek, hanem jutalomnak számítsanak a tanulóknak.

A többi tantárgy – biológia, földrajz, filozófia, rajztanítás stb. – és az olvasásra nevelés kapcsolatairól, módszereiről volt még előadás, majd másnap a könyvtárosok beszámolóit hangzottak el a témáról.

A konferencián külföldi előadók is részt vettek egy-egy referátummal. Tőkés Zsolt (Székelyudvarhely) az Erdélyben használt tankönyvek fordításának (románról magyarra) hibáit kifogásolta, Elekes Tibor földrajztanár, szintén Székelyudvarhelyről a település- és más földrajzi nevek „*csönkítéséről*” szólt.

A konferencia tanulságait – reméljük –, a következő évek pedagógiai gyakorlata hasznosítani fogja, s terjedni fog az olvasásra nevelés az iskolai oktatás minden tantárgyában. Az olvasáskészségre, a helyes szövegértésre ugyanis a jövőben is szükség lesz, mert amint Szegfű László János tanszékvezető előadásában hangsúlyozta: A közlésformákban az utóbbi évtizedekben forradalmi változások történtek, de a tanításban továbbra is a nyomtatott dokumentum, a könyv és folyóirat marad az alap.

A tanulságos előadásokat „*oldotta*” a vacsora előtt megtartott Székely János Jenő szobrászművész kiállításának megnyitója, annak megtekintése. Nem kevésbé volt érdekes s egyben hangulatos Zombori Ottó, az Uránia Csillagvizsgáló igazgatójának előadása a Naprendszer keletkezéséről, az emberi tudás egyetemességéről.

A Könyvtárosok Egyesületétől a következő időszakban is hasonló konferenciákat várunk, s azt még, hogy a tanárképzésben, továbbképzésben is szorgalmazza az olvasásra nevelés tantárgyközi szerepét.

Dr. Tóth Dezső

(Folytatás a 3. oldalról)

Végezetül nézzük, mi a tanár szerepe, ha az olvasást mint rendszerépítést értelmezzük.

A megértés összetett gondolkodási folyamat. Egyik fontos feltétele az olvasó – iskolai vonatkozásban a tanuló – meglévő tudása. Az új ismeretet a meglévő rendszerbe kell beépíteni. Minél nagyobb és rendszerezettebb az olvasó meglévő tudása, annál könnyebb az olvasottak megértése. Az új szöveg feldolgozását mindig megelőzi az előkészítés. Ennek egyik célja a témára való ráhangolás – motiváció –, de sokkal fontosabb – az új ismeret megértését szolgáló – célja a már meglévő tudás felfrissítése, azaz a hosszútávú memóriában tárolt ismeretanyag előhívása.

A tanár szerepe tehát nem más, mint ennek a rendszerépítésnek a segítése.

Az alábbi kérdések segítik a gyereket abban, hogy ez a rendszerépítő tevékenységük tudatos legyen. A tanító (tanár) a szöveg megismerése előtt a következő kérdéseket teheti fel, amelyre a gyerekek kezdetben szóban, később írásban válaszolnak:

– Mit tudsz már előzetesen a témáról? (Vázlatosan, szavakkal írd le.)

– Mit akarsz megtudni? (Röviden, vázlatosan, mint fent.)

A szövegfeldolgozás után:

– Mit tudtál meg az olvasottakból?

Ezek a kérdések természetesen nem helyettesíthetik a tudatos, tervszerű, irányított szövegfeldolgozó tevékenységet. Ahhoz viszont elengedhetetlenül fontosak, hogy segítségükkel a gyerek megtanulja: az ismeretek rendszert alkotnak, s ezt a rendszerbe sorolást neki magának kell elvégeznie.

Feladatok az általános iskolai kötelező olvasmányok könyvtári csoportos feldolgozásához

SZÜCS ANNA

A magyar irodalmat tanító pedagógusnak olyan módszerekkel kell dolgoznia, amelyekkel a lehető legnagyobb mértékben ki tudja bontakoztatni a tanulók szellemi képességeit, növelni tudja a nevelő-oktató munka hatékonyságát, erősíti a teljesítőképes tudást, s mindezzel értékes személyiségeket formál.

Az egyéni feladatokkal motivált csoportmunka alkalmas erre. Fejleszti a kifejezőképességet, az olvasási és fogalmazási készséget, ugyanakkor a tanuló értelmi erőinek, szellemi és érzelmi önállóságának kifejlesztésében is eredményes. (Ld.: Horváth Gedeonné: Csoportmunka az általános iskolai irodalomórán, Tankönyvkiadó, Budapest, 1976. 2. kiadás, 5. o.)

Ezek az érvek szólnak a kötelező olvasmányok könyvtári csoportmunkával történő feldolgozása mellett. Minden évben ezt a módszert alkalmazom, és a gyakorlati tapasztalataim nagyon kedvezőek.

„A gyermeknek olvasnia kell...” – írja Kosztolányi Dezső. A házi olvasmányok iránti „kötelező” ellenszenv azonban sokszor kipurcogja a gyermek kezéből a könyvet. Ezt kell ellensúlyoznunk az érdeklődés felkeltésével, a feladat sikeres megoldásának és jutalmazásának biztosításával, a közös munka örömeivel.

Éppen ezért fontos, hogy időben és jól készítsük elő az olvasmányok tárgyalását. Az előkészítő órán igen lényeges a korkép, a történelmi háttér, az író megismertetése. Szerencsés helyzetben vagyunk, ha országjárás során eljutottunk pl. Egerbe, Balatonfüredre, Leányfaluba és a tanulókkal felidézhetjük néhány fotó, dia segítségével az íróval, ill. a művel kapcsolatos közös élményeket.

Ezután kerül sor a csoportok kialakítására.

Véleményem szerint a legideálisabb a heterogén csoport, amely 4–6 főből áll. Úgy tapasztaltam, hogy ezek a csoportok jobban összefognak a közös munka eredményessége érdekében.

Fejlettebb közösségekben a csoportvezetőket a tanulókkal választjuk meg. Biztosítsuk az önállóságot abban is, hogy a feladatokat egy-egy csoporton belül maguk osszák szét a gyerekek!

Igyekezünk, hogy felkeltsük a felelősséget csoportjuk és saját munkájuk iránt!

A felkészülésről kérjünk rendszeres tájékoztatót a csoportvezetőktől! Ne zárkózzunk el a gyerekek új ötleteitől, inkább segítsük azok megvalósítását! A feldolgozásra szánt idővel ne bánjunk szűkmarkúan!

Az órákon a tanár csak irányít, a szó elsősorban a tanulóké.

I. 5. osztály

MOLNÁR FERENC: A PÁL UTCAI FIÚK

I. csoport

1. Milyen „csemegék” édesítették meg a korabeli kisdíjak életét? Hasonlítsd össze a ti mai kedvenceitekkel!
10. Hányszor „fürdik” Nemecek? Mikor, miért?
12. Nemeceknek másodszor is alkalma lesz tapasztalni Geréb árulását. Mi volt ez? Mi a véleményed Geréb tervéről?
16. Mi az oka a Pál utcaiak és a vörösingések háborújának? Hogyan készülnek fel rá? Hogyan fogták fel az egész háborút? (Főként Bokáék!)
25. Mikor, ki előtt válik először világossá, hogy Nemecek meg fog halni?
28. Hasonlítsd össze az utolsó bejegyzést (ötödiket!) a fiúk háborúban tanúsított magatartásával! Mi lehet az oka a furcsa vitának?
33. Mi a véleményed a befejezésről?
34. Készítsétek el a mű vázlatát!

I. Bevezetés

II. 1. Előzmény

2. Következmény

3. Tetőpont

III. Befejezés

35. Keressetek olyan kifejezéseket, amelyeket ma már nem használunk! Mondjátok meg a jelentésüket is!
36. Mire tanít benneteket a mű? Szerintetek mi a mondanivalója? Miért tetszett? Kit választanátok példaképnek? Miért?

II. csoport

4. A műben 6 lényeges sort találtok Nemecekről. Keressétek meg, olvassátok fel! Van-e hasonló az osztályotokban? Milyen kapcsolatban van ez Nemecek „közlegénységével”?
6. Nemecek nagydarab kenyeret majszol. Ekkor mi történik?
13. Miért kerül be kisbetűs, szigorú büntetés a titkos jegyzőkönyvbe Nemecekről?
19. Mi Geréb utolsó kísérlete a bocsánatért? Mi a véleményed Boka és a fiúk döntéséről? Te visszavetted volna? Miért igen, miért nem?

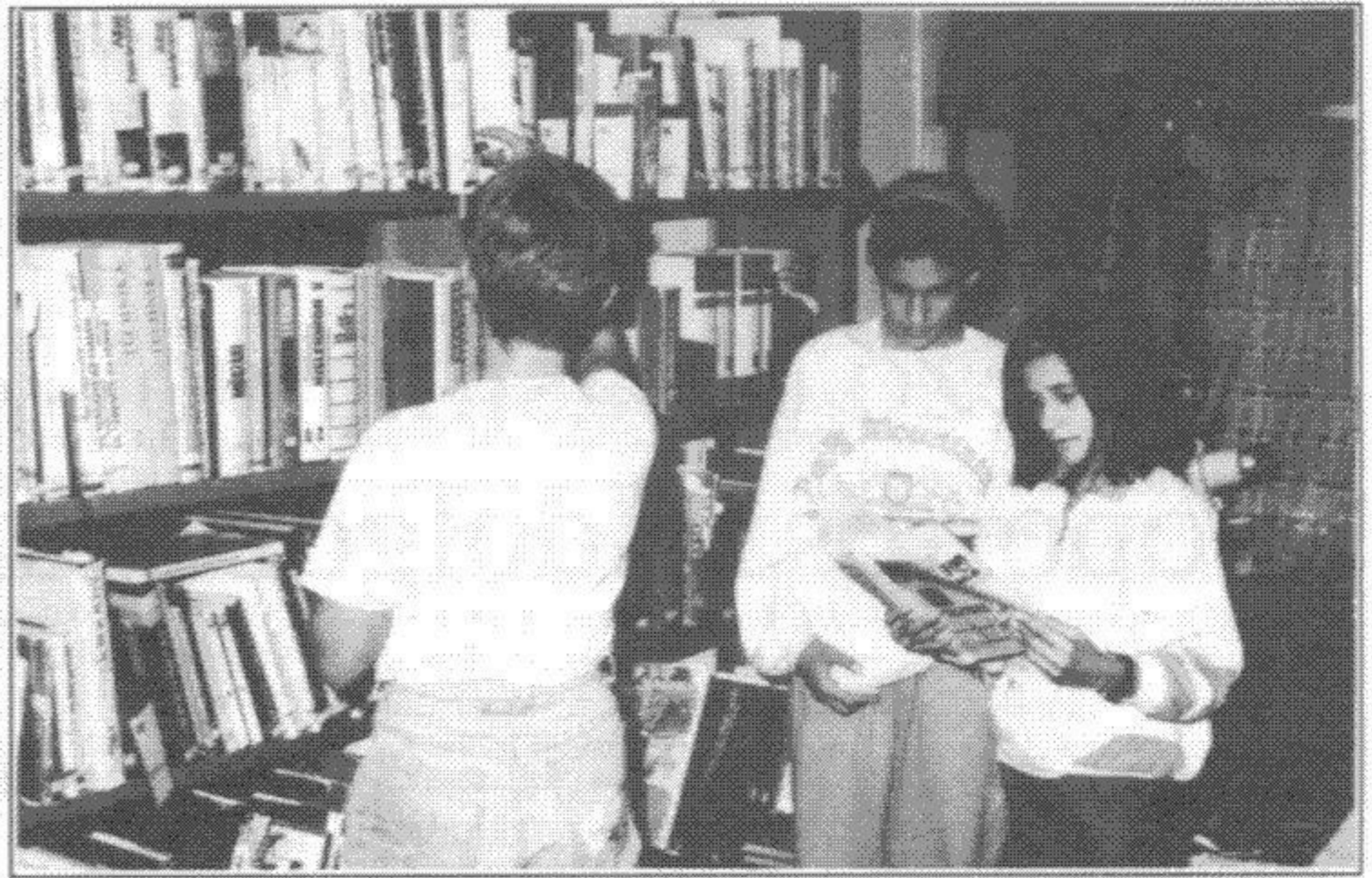
21. A vörösinges követeknek van egy különös megbízatása. Mi ez? Mi a véleményed róla? Szerinted miért nem fogadták el a csokoládét?
27. Milyen történelmi párhuzamok vannak a gittegylet nagy könyvében a két csapat háborújával kapcsolatban?
31. Mi űzi Bokát azokra a helyekre, ahol Nemecek emlékével találkozik mindenütt? Miért nem nyugodott meg sehol?
34. U.az, mint az I. csoportnak!
35. ”
36. ”

III. csoport

2. Keresd meg Boka bemutatását, olvasd fel! Véleményed szerint miért alkalmas vezérnek? Van-e az osztályotokban hasonló?
8. Milyen fegyverek voltak a vörösingeseknek? Honnan vehették az ötletet? (Rajzold le, esetleg készítsd el a hasonmásait!)
14. Hogy értékeled Nemecek tettét, amikor nyíltan leleplezi Gerébet a fűvészkertben?
17. Szerinted miért volt kegyetlen Boka Gerébbel szemben, amikor az bocsánatot akart kérni az árulásért? Mi a véleményed Boka döntéséről?
22. Ki, milyen alkalommal „főzte le a rettenetes Áts Ferit”? Mi a véleményed a Pál utcaiaknak erről a tetteről?
26. Mi tartotta ott Bokát Nemecekék háza előtt? Mi vitte oda Áts Ferit?
32. Miért tudtak páran (Kolnay, Barabás) a másnapi latin órával foglalkozni? Mi békíti ki kettőjüket?
34. U.az, mint az I. csoportnak!
35. ”
36. ”

IV. csoport

3. Mi az „einstand”?
7. Hol volt a vörösingesek főhadiszállása? Milyen céllal mentek oda Bokáék?
11. Mi volt a Pál utcaiak „hivatalos” neve? Milyen volt a zászlójuk, pecsétjük? (Készítsétek el!)
18. Keressétek meg azt a részt, amikor a gittegylet minden tagja előtt világossá válik Nemecek betegségének oka! Olvassátok fel!
24. Ki teszi szóvá, hogy Nemecek még mindig csak közlegény? Szerinted miért tette?
29. Mit jelentett Nemeceknek a grund? Idézd a szavait!
34. U.az, mint az I. csoportnak!
35. ”
36. ”

V. csoport

5. Mondd el, milyen a grund! Rajzold le! Elkészítheted a makettjét!
9. Hogyan derül fény először Geréb árulására? Meséld el!
15. Mi a véleményed Áts Feriről Nemecek és a Pásztorok iránti magatartása kapcsán, mikor Gerébet leleplezik?
20. Milyen harci szabályokban egyeznek meg az ellenfelek?
23. Meséld el a csatát eldöntő eseményt! Mi a véleményed róla?
30. Beszélj Csetnek úr és a szegény szabó viselkedéséről! Mi a véleményed? Milyennek ismerted meg őket?
34. U.az, mint az I. csoportnak!
35. ”
36. ”

II. 6. osztály

GÁRDONYI GÉZA: EGRI CSILLAGOK

I. csoport

1. Mutasd be idézettel, saját véleményed hozzáfűzésével az időpontot és a cselekmény első helyszínét!
6. Mi volt az oka, hogy Vicuskáról elterelődött a figyelem? Mit tartanak róla a keresés során?
11. Mitől, miért lepődött meg Jumurdzsák?
16. Hová viszik Dobó megbízásából Gergőt? Ki és milyen volt az „úr”?
21. Mit tudsz Tulipánról?
26. Milyen történelmi személyiségekkel találkozol Török Bálint udvarában? (Gergely visszaemlékezése alapján!)
31. Hol, mi és milyen volt a Jedikula? Ki a rab?
36. Balogh Tamás miért kelt riadalmat? Mi történik?
40. Pető hadnagy köszöntőjének utolsó bekezdését tanulja meg mindenki kívülről! Így kezdődik: „Eger eddig csak ... poruk is.”
42. Mit tartalmazott a második török levél? Hogyan válaszoltak rá?
47. Jellemezd az utolsó ostrom előtti helyzetet, az emberek lelkiállapotát, érzéseit, gondolatait!

52. Mi a mű mondanivalója számotokra? (Közös megbeszélés után írjátok le, a vezető olvassa fel!)

II. csoport

2. Miért kell jobban a töröknek a gyerek, mint a szürke?
7. Miért volt ritkaság az „amerikai alma”?
12. Mit kap Gergő a török zsákmányból? Mi lesz később ennek a sorsa, szerepe? Idézd Dobó szavait, ill. a jelmondatot!
17. Kire szór kegyetlen átkot Papagáj? Idézd! Igaz lesz-e?
22. Mi volt a pap levelének a tartalma? Milyen új jellemvonásokat ismersz meg a papról és Gergelyről?
27. Beszélj Jumurdzsák és a pap utolsó „találkozásáról”!
32. Lányszöktetés; indulás egy nagy feladat végrehajtására... Miről van szó?
37. Ki lesz Eger várában a fegyverigazító? Miért vállalta?
40. U.az, mint az I. csoportnak!
43. Hogyan sikerült Évának és Miklósnak a titkos alagútba jutni? Jellemezd Évát!
48. Hogyan kerül vissza Jancsika? Hogyan viselkednek az anyák? Miért?
52. U.az, mint az I. csoportnak!

III. csoport

3. Milyen vendég érkezik Ceceyhez? Milyen ember? Jellemezd!
8. Kinek volt egy furcsa „útikalauza”? Hol volt az „élőfánk”?
13. Jellemezd Sárközit a kiszabadulás utáni viselkedése alapján!
18. „Oda Buda!” – Milyen történelmi eseményt örökít meg az író?
23. Állítsd össze a török hadat Tulipán ismertetése alapján!
28. Miből érzi meg Gergely, hogy Ceceyék megváltoztak iránta? Mi az oka? Jellemezd Ceceyékét!
33. Mikor, hol találkoznak Gergelyék a „dervissel”? Mi a panasz?
38. Hogy szól a „török muzsika”? Mi lesz rá a válasz?
40. U.az, mint az I. csoportnak!
44. Miből tudja meg Gergely, hogy a kisfia tényleg a töröknél van? Hogyan viseli el? Jellemezd!
49. Miért takarodik el a török Eger alól?
52. U.az, mint az I. csoportnak!

IV. csoport

4. Ki hoz a sajládi gvardiántól levelet? Hol, mikor, milyen minőségben találkozol vele újra?
9. Mire ébred fel Gergő? Milyen jellemvonásait ismered meg?

14. Mit jósolnak Dobónak és Gergelynek? Igaz lesz-e?
19. Hány év múlva találkoznak ismét Gergellyel? Milyen ember lett?
24. Hogyan zárul a merénylet?
29. Mi volt a törökök csele Buda elfoglalására?
34. Ki, mikor, hol beszél bajuszos angyallal?
39. Erőviszonyok a török és a magyar táborban a harcok küszöbén. Mi a tét Eger megvédésénél? Idézd Dobó szavait!
40. U.az, mint az I. csoportnak!
45. Milyen előzetes jelek mutatják, hogy Hegedüs hadnagy árulásra készül? Bizonyítsd be gyávaságát!
50. Hogyan vélekedsz a királyról, a főurakról, a pápáról az Egerrel szemben tanúsított magatartásuk alapján?
52. U.az, mint az I. csoportnak!

V. csoport

5. Milyen politikai múlttal rendelkezett Cecey? Most mi az állásfoglalása?
10. Ki, miből deríti ki, hogy a gyerekeket török vitte el?
15. Miért nem ölte meg a pap Jumurdzsákot? Mit vesz el tőle? Ki volt igazában Jumurdzsák?
20. Mi készül a mecseki úton? Miért lenne jó a siker?
25. Mi volt Hajván féltve őrzött kincse? Gergő hogyan teszi ezt ártalmatlanná? Miért? Igaz lesz-e a jóslata Hajván számára?
30. Hogy kell érteni? „... ez a lány nem az a lány többé...”
35. Mi lesz az eredménye a kiszabadítási akciónak?
40. U.az, mint az I. csoportnak!
41. Kik és hogyan köszönnék jóestét a töröknek?
46. Hogyan menti meg a várat Miklós? Jellemezd őt!
51. Készítsétek el a mű szerkezeti vázlatát a fejezetek címeinek segítségével!
52. U.az, mint az I. csoportnak!

III. 7. osztály

JÓKAI MÓR: A KÖSZÍVŰ EMBER FIAI

I. csoport

1. Milyen céllal ültek össze az uraságok „értekezni”? Idézd!
9. Jenő jellemzése és az apja által neki szánt sors.
12. Ki és milyen volt az öreg tiszteletes?
21. Olvasd fel és értékeld Baradlayné szavait a magyar forradalomról és szabadságharcról!
22. Igazat adsz-e Antoinette asszonynak Jenő megítélésével kapcsolatban? Vagy Jenőnek? Indokold meg a véleményedet!
25. Mi volt Zebulon „magas politikája”?
30. Hogy hívták azokat, akik a „Fuchsliedet”? Ki volt a vezetőjük? Honnan, miért jöttek? Milyennek ismerted meg őket?
39. A Lánchídról mit tudsz mesélni?
40. Beszélj a „meghalató intézetről”!
49. Richárd megmenekülése! (Mit emelnél ki?) + Edith változása!
51. Készítsétek el a mű szerkezeti vázlatát! Jókai ábrázolási módja, stílusa (példákat is!); mondanivaló!

II. csoport

4. Milyennek ismerted meg Baradlay Kázmért, mielőtt találkozunk vele, ill. utána?
13. Mi a „perduellió”? Kit vádolnak vele?
14. Ki volt a két jóbarát? Meséld el kalandjukat!
16. Ki és milyen volt Pál úr?
23. Hogy értékeled Ridegváry segítségét, amelyet Baradlaynének nyújt Bécsben? (R. beszéde Jenőhöz)
26. Melyik csatára mondták a debreceni városházateremben, hogy „Szeretnék pincéből kibeszélni, hogy ne látsszék arcom pirulása.” Miért?
31. Meséld el röviden és értékeld, jellemezd a „betyár” dolgait!
38. Milyen párbaj zajlott le a Baradlay fiúk között? Mikor?
41. Hogyan értékeli Tallérossy a szabadságharc elleni támadást? Mi a véleményed róla?
48. Jenő hőstétével kapcsolatban melyik idézeteket írnád emlékkönyvbe?
51. U.az, mint az I. csoportnak!

III. csoport

5. Baradlayné sorsa, tulajdonságai, amelyeket megismertél a férj végrendelezése alatt.
6. Mi a jelszava, „fő végrendelete” Baradlaynak? Idézd!
10. Melyik fiát tartja legméltóbb utódjának? Miért?
18. Mit tudsz Edith kisasszonyról? Mit mondott, ígért neki Richárd?
27. Hogyan történt Richárd és Ottó összecsapása? Mi volt ezután? Ottó végrendelete. Szerinted Ottó helyesen

cselekedett korábban, ill. ekkor Alfonsineval kapcsolatban?

29. Mikor, miért érti meg Jenő, hogy „barátai” eszközként használták fel? Ki és hogyan magyarázza meg az árulást?
32. Mi történt Pál úrral? Melyik csatában? Miért? Jellemezd!
37. Mi volt a titkos telegráf? Ki tette? Ki leplezi le?
42. Mi bírja rá Ödönt a szökésre?
47. Az utolsó előtti beszélgetés a „köszívű emberrel”. Értékeld!
51. U.az, mint az I. csoportnak!

IV. csoport

3. Mi volt a baja Baradlaynak? Hány perce volt hátra?
7. Ödön jellemzése + végrendeletben neki szánt sors.
17. Ki volt a szegletes úr?
19. Alfonsine jellemzése.
24. Baradlayné hogyan vitte ki Jenőt Bécsből?
28. Mit fogad Alfonsine, miért? Kivel szövetkezett, miért?
33. Mi a szerepe a Baradlay-kastélynak a szabadságharcban? Miért tudta a „gyémántszívű asszony” itt az új szerepet vállalni?
36. Miért vesznek össze a Baradlay-fiúk? Melyiknek adsz igazat? Miért?
43. Elemezd, értékeld Leonin és Ödön új találkozását!
46. Elemezd, értékeld Jenő búcsúleveleit!
51. U.az, mint az I. csoportnak!

V. csoport

2. Ki és mi volt az „adminisztrátor”?
8. Richárd jellemzése + a végrendeletben neki szánt sors.
11. Idézd Baradlayné esküjét, amelyet a végrendelettel szemben fogad! Vajon miért teszi?
15. Mi a burána? Idézd!
20. Aranka jellemzése.
34. Baradlayné a kórházzá lett kastélyban beszél férje képéhez. Elemezd, értékeld mondanivalóját!
35. Ki volt Budán a magános lovag? Mi köze lesz egy csizmadiához? Mikor volt ez?
44. Meséld el Boksa újabb kalandját!
45. Milyen fordulatot hoz a Baradlay-házba a levél?
50. Mi volt az utolsó büntetése Alfonsinének?
51. U.az, mint az I. csoportnak!

IV. 8. osztály

MÓRICZ ZSIGMOND: LÉGY JÓ MINDHALÁLIG

I. csoport

1. Mi keserítette meg a kisdíák sorsát első gimnazista évének nyarán? Milyen fontos tulajdonságát ismerted meg?

4. Milyen gondok vonják el Misi figyelmét a latin nyelv tanulásától? Mi a véleményed?
11. Kik, miért voltak első tanulók Misi osztályában? Helyesnek tartod-e? Tapasztalsz hasonló jelenséget saját osztályodban?
16. Hol, mi váltja ki Misiből a dicsekvést, ami később megbosszulja magát?
21. Kik és hogyan nyomoznak a reskontó után?
26. Ki, hogyan vigasztalja Misit? Idézd!
31. Miért tetszhetett az iskola diákjainak, hogy Misi nem akar többé debreceni diák lenni?
34. Mindenkinek:
  - A regény szerkezete
  - Stílusa (Példák gyűjtése!)
  - Mondanivaló
  - Misi sorsa hogyan tükrözi Móriczét?

II. csoport

2. A kármin-üggyel kapcsolatban mit tudsz meg Misi tulajdonságairól, ill. Böszörményiéről? Bizonyítsd is!
5. Mi a mimikri? Hogyan kerül ezzel kapcsolatba Misi?
12. Első látogatás Orczyéknál. Véleményed, kritikád a társadalomról, ezen belül a megismert családtagokról.
17. Milyen leckét ad Gyéres tanár úr Misinek, Orczynak? Mi a véleményed a tanárról és a leckéről?
22. Miért küldi vissza Misi a kapott pénzt a szüleinek?
27. Mikor dönti el, hogyan fog viselkedni a vádakkal szemben?
32. Milyen életpályát, életfelfogást választ magának Misi?
34. U.az, mint az I. csoportnak!

III. csoport

3. Ki és milyen volt Misi egyetlen igazi barátja?
8. Mi történt Böszörményi késével? Hogy értékeled az ügyet?
13. Az „öregúr” magázása miért volt fontos Misinek?
18. Mi volt Misi számára az a meglódított golyó-érzés?
23. Miért rázza meg Misit Bella szökése?
28. Mi a véleményed a tanári törvényszékről? Misi mit gondol róluk? Idézd!
33. Mikor, mi bizonyítja, hogy alkalmas lehet a kis diák a választott pályára?
34. U.az, mint az I. csoportnak!

IV. csoport

6. Kik, miért voltak gigerlik? Szerinted hogyan tettek eleget hivatásuknak? Hasonlítsd össze a mai egyéniségekkel őket!
9. Miért betegszik meg Misi? Mi gyógyítja meg?
14. Mi lesz a 2. pénzkereső foglalkozása Misinek? Jogos volt-e a vita, ami kialakult ezért az osztályban?

19. Mivel indul meg Misi balszerencséje?
24. Mikor, hogyan jön rá Misi, hogy ki lopta el a reskontót?
29. Mivel sértik vérig Misit? Mi erről a véleményed?
34. U.az, mint az I. csoportnak!

V. csoport

7. A kenőcs-hecc és hősei. A csoport rendezzen rövid vitát a történekről!
10. Milyen sorsforduló következik be Misi életében?
15. A Doroghy-család jellemzése.
20. Hogyan keveredik Misi verekezésbe? Mivel magyarázod azt követő lelkiállapotát?
25. Hányszor, miért kell az igazgatóhoz mennie? Ki indított vizsgálatot? Mi volt az illető szándéka?
30. Kinek a megjelenése fordít a helyzetén? Vajon miért? Hogy értékeled ezt?
34. U.az, mint az I. csoportnak!

V. A CSOPORTMUNKA ÉRTÉKELÉSE

A feladatok számozása is jelzi, hogy minden csoport minden órán szerepel. Ezzel az a cél, hogy változatosabb, izgalmasabb legyen az óra menete, a tanulókból koncentráltabb, tartósabb figyelmet, aktivitást váltsunk ki. Így nagyobb teret kap a tanulók vitakészsége. Egy-egy kérdés megoldásánál a javításra és a kiegészítésre a csoporttagok kapnak elsőbbséget.

Ahhoz, hogy folyamatosan tudjuk értékelni, követni a csoportok és az egyes tanulók munkáját, névsort készítünk. Minden tanuló neve mellé óráról órára azonnal írjuk az egyéni feladat értékelését, s egy-egy „strigulát” adunk minden érdemi hozzászólásért. Az osztályzatok kialakítása a következő:

Minden tanuló kap egy-egy jegyet az egyéni feladatára és a csoportmunkára. (Ebben a csoportvezető véleményét kikérjük, mennyire vette ki részét az illető a közös feladatok megoldásából. A gyerekek felállítanak egy rangsort.)

Egy jegy jár a hozzászólásokért. A legtöbb hozzászólást vesszük 100%-nak, és ehhez igazítsuk arányosan az osztályzatokat.

A három jegyből úgy is alakíthatunk végleges osztályzatot, hogy az a tanulónak esetleg kedvezőbb legyen. (Pl.: 5,3,4-ből lehet 4,4) A legjobban dolgozó csoportot elvihetjük színházba, múzeumba stb.

A korszerű irodalomoktatásban jelentős szerepe van a munkáltató iskolára jellemző aktivitás pedagógiája hármassá, a problémamegoldás, a kutatás és az alkotás feladatának. Meggyőződésem, hogy ezeken az órákon mindhárom érvényesül. Remélem, hogy a kötelező olvasmányok ilyen fajta feldolgozása újabb híveket toboroz a könyvtári csoportmunkának.

Fizikaóra a könyvtárban

OPORNÉ FODOR MÁRIA

Az olvasásfejlesztés minden tanár és tantárgy közös ügye. Nem szedtem pontokba gondolataimat, csak arról szeretnék írni, hogy a világnak azon a kis helyén, ahol dolgozom, mit teszek ennek érdekében. Elmesélem mindezt azért, hogy mindenki ötletet meríthessen belőle, és a saját házatáján maga is megtegye, ami tőle telik.

– *Fizikaórákat tartok a gimnázium könyvtárában. Egy laikus számára ez egy meglepő kijelentés és kételyeket ébreszt.*

– Nincs fizika-előadó a Veres Pálné Gimnáziumban?

– *De van.*

– Miért nem ott tartják akkor a fizikaórákat?

– *Biztosíthatom a tamáskodókat, a fizikaórák többségét a fizika-előadóban tartjuk, kollégáim is, én is. Évente osztályonként egy-egy fizikaórát elegendő a könyvtárban tartani. Ezek az órák számomra rendkívül fontosak a könyvtár használatának tanítása, gyakoroltatása és az olvasásfejlesztés szempontjából.*

– Miért nem a magyarszakosok tanítják mindezt?

– *Ők is tanítják.*

– Akkor mit keres egy fizikatanár a könyvtárban?

– *Engedjék meg, hogy saját diákori tapasztalataimmal indokoljam tevékenységemet.*

1970-ben érettségiztem a Veres Pálné Gimnáziumban fizika-kémia tagozaton. Komoly, jó előképzettséget szereztem fizikából, amit az is bizonyít – nem dicsekvésként mondom –, hogy az OKTV-n fizikából helyezett voltam.

Az érettségire, felvételre készülés közben gyakori vendég voltam a könyvtárban. A magyar érettségi témakörökhöz mindig találtam számomra érthető, feldolgozható szakirodalmat. A kémia tanórákra is már évek óta a Szervetlen kémia egyetemi tankönyvből készültem. Egyedül a fizika okozott gondot. A tanórákon tapasztaltam a klasszikus fizika zártságát, és kerestem a kivezető utat. Leemeltem a könyvtárban a polcra egy fizikakönyvet. Szokásomhoz híven felütöttem a tartalomjegyzéket, megkerestem a megfelelő témakört, és elkezdtem olvasni. Alig jutottam tovább az oldal felénél, amikor rájöttem, hogy ezt nem értem. Gondoltam, bennem a hiba, egy ilyen komoly tankönyvet nem lehet a közepén elkezdni, kezdtem hát előlről. Elolvastam a bevezetőjét, aztán hozzákezdtem az első fejezethez. Másfél oldal után ismét letettem, mert nem értettem. Így jártam a második, a harmadik fizikakönyvvel is. Ezzel egy időre befejeződött számomra a fizika szakirodalmának tanulmányozása.

Matematika-fizika-számítástechnika tanárként szerettem volna, hogy a fizika tanulása ne korlátozódjon a tankönyv bemagolására. Akkoriban a Vermes-könyvekből tanítottunk. Ezek szűkszavúak, de lényegre törőek. Ez sok szempontból előny a tanárnak, mert a saját logikája szerint tudja bevezetni az új fogalmakat, közben építhet ismereteire és az iskolai szertár lehetőségeire. A diákok is örülnek, hogy rövid a tan-

könyvben a megtanulnivaló, de bizony, amikor egy-egy tanuló hosszabb ideig hiányzott, szükségessé vált, hogy utánanézzem egyéb könyvekben a kiegészítő ismereteknek. Ez bizony nem ment könnyen. Erre az ismeretszerzésre szerettem volna ránevelni tanítványaimat. Óráról órára olyan jellegű feladatokat adtam nekik, melyeknek különböző általános művekben, lexikonokban, szótárakban lehetett utánanézni. Adatokat gyűjtöttünk Gallilei, Newton életéről, munkásságáról, mert csak ennek ismeretében láthatjuk eredményeiket. Kutattunk az után, hogyan alakult ki a mennyiségek fizikai jelölése, például a sebességnek miért éppen „v” a jele. Közbevetőleg megjegyzem, hogy az a kislány, aki akkortájt a leglelkesebben kereste a fizikai fogalmak latin nevét, ma latint tanít a Veres Pálné Gimnáziumban. Úgy tűnt, a gyerekeket érdekli ez a kutatómunka, de amikor jobban utána gondoltam, kiderült, hogy 10–12-en voltak csak osztályonként, akik ebben aktívan részt vettek. A maradék 20–24 fő szép csöndben ült a helyén, meghallgatta a többieket, de maga nem vett könyvet a kezébe. Mi legyen velük? Nem akartam feladni az elveimet a megtalálás örömeért, ne egyéb jutalomért keressenek. A könyvtáros tanárral beszéltem meg gondjaimat, ő ajánlotta megoldásként a könyvtári fizikaórát. Rám az újdonság erejével hatott az ötlet. Kértem néhány nap gondolkodási időt, majd eltöltöttem három hetet az iskolai könyvtárban, és belevágtam.

Azóta mindez rendszeressé vált. Megkerestem azokat az anyagrészeket, melyek alkalmasak könyvtári óra tartására. Bár sok ötlet gyűlt össze, ahhoz szigorúan ragaszkodtam, hogy ezek közül évente csak egyet valósítok meg osztályonként. Szeretném hangsúlyozni, ezek nem amolyan lógós órák, komoly tanári felkészülés előzi meg őket, és mindig az aktuális tananyaghoz kapcsolódnak. Az elmúlt tíz év munkája során megtaláltam azokat az anyagrészeket, és könyvtári ismereteket, melyeket összekapcsolva hangulatos jó órákat lehet tartani a könyvtárban, segíteni lehet a tanulókat a szakirodalom olvasásában, megértésében, az önálló ismeretszerzésben.

A gimnázium első évében neveket, egyszerű fogalmakat keresünk általános művekben, lexikonokban. A tanulók a feladatot mindig írásban kapják meg, és 3–4 fős csoportokban oldják meg. Az órán felállhatnak a helyükről, a szabad polcra kötelező könyvet keresni a válaszadáshoz. Az írásban kiadott feladat nemcsak azt a célt szolgálja, hogy időt takarítok meg ahhoz képest, mintha mind a tíz csoportnak felolvassám-le-diktálnám a feladatot, hanem egyúttal lehetőséget ad a szövegértés fejlesztésére. A kutatómunka közben a könyvtárossal együtt segítünk a tanulóknak. Első kérdésünk, tanácsalanságukat látva: Mit keresel? Bizony gyakran nem tudnak válaszolni, és ekkor jön a segítség: Olvasd el figyelmesen a feladatot! Ha már sikerült könyveket találni a megoldáshoz, írásba kell foglalni a választ. A csoport közösen dolgozik, a

könyvtáros, vagy a szaktanár egy kicsit besegít. – Gondolod, hogy a többiek is megértik a válaszokat? Nem elég a lexikon szövegét kimásolni, próbáljátok meg értelmezni, esetleg egy-egy ismeretlen kifejezést megmagyarázni! Ehhez további könyveket lehet igénybe venni. Mindig kérem, hogy a feladatlapokon tüntessék fel a forrást is, ahonnan az ismereteket gyűjtötték.

Az óra végén összegyűjtjük a közös kutatás eredményeit. A feltett 8–10 kérdés közül ezen az órán 6–8 megbeszélésére van idő. A munkát most én irányítom, hozzákezek az új tananyaghoz, amibe beépülnek a válaszok. Mindig elhangzik, melyik könyvben találták a tanulók az ismereteket, és azt is megkérdezem, melyik volt számukra a legkönnyebben érthető.

A munkát a következő órán a tanulók jegyzetei segítségével a fizika-előadásban folytatjuk. Még hetekig élünk a könyvtári óra legnagyobb értékéből, a felfedezés örömeinek megtapasztalásából.

Hétszempélyes titok, hogy a kérdések többségére a válasz megtalálható a Fizikatörténeti ABC-ben. Éppen az a célom, hogy a sok mű közül felhívjam rá a figyelmet. Sain Márton és Gazdik István könyve ennek a korosztálynak íródott, a tananyaghoz kapcsolódó ismeretekkel alkalmas az önálló ismeretszerzésre. Korábban szinte kizárólag e könyv köré építettem a könyvtári fizikaórát. Ma már olyan bő a fizikatankönyv kínálat, hogy ezek megismertetését is célul tűzöm ki az órán.

A gimnázium második tananyaga fizikából a mechanika. Ennek egyes részeit immár harmadszor ismételjük, hiszen szó volt róla általános iskolában, első gimnáziumban, és most újra elővesszük. Sokszor felvetik a tanulók, miért akarja ezt nekik újra megtanítani a tanár? Figyelmük lankad, és amikor olyan részekhez érünk, amit már nem ismernek, nem biztos, hogy odafigyelnek. Ezt megelőzendő, hasznos beiktatni egy könyvtári órát. Elfogadom, hogy a tanulók a témakörben sok ismerettel rendelkeznek, ennek alapján kell új ismereteket gyűjteniük. (A második tanévben legsikeresebb könyvtári órámat a szabadesés, ill. a Newton-törvények témakörökben tartottam.) Ezen az órán elsősorban Simonyi Károly: A fizika kultúrtörténete c. művére hívom fel a tanulók figyelmét. A könyvtárhasználat során az általános művek mellett kézbe kell venniük a szaklexikont, egyéb szakkönyveket, és a tartalomjegyzék, ill. tárgymutató segítségével tudják kikeresni a feladatuk megoldásához szükséges ismereteket.

Az óra menete: a tananyagot felbontom kisebb építőkövekre, ezeknek megfelelően készülnek a feladatok egy-egy csoport számára. Vannak, akiknek az ismeretanyaghoz kísérletet kell tervezniük, vannak, akiknek kérdéseket kell összeállítaniuk, és vannak, akiknek egy-egy jelenséget, annak okát, magyarázatát kell ismertetniük. Önálló munkájukat most is a könyvtárossal segítjük, és a feladat megértésére, a válaszok

írásban történő megadására ösztönözzük őket. Az óra utolsó harmadában az összegyűjtött válaszok közül 5–6 illeszkedik a napi tananyaghoz, és válik közkinccsé, a többi a következő órákra marad.

A harmadik osztály fizika tananyaga az elektromosság. Nem könnyű a megértése. Nem is célok, hogy az elektromosság törvényeit, a Maxwell-egyenleteket fedezzék fel a könyvtárban, mert az egyetemi szintű tankönyvek olyan komoly matematikát tartalmaznak, amit a diákok nem ismernek még a középiskolában. Csak elémítené őket a sok differenciálegyenlet, körintegrál, határérték számítás. Ezzel szemben von olyan része a tananyag, ami érdeklődésüket felkelti, feldolgozása pedig nem haladja meg matematikai ismereteiket. Ezek a témakörök: a diódák, tranzisztorok felépítése, a rádiózás alapjai, logikai áramkörök megvalósítása, a számítógép működése. Ezeket csak érintőlegesen, esetleg apróbetűsen ismerteti a tankönyv. Az óra lényege, hogy a feladatlapok alapján a tanulóknak meg kell találniuk azokat a szakkönyveket, melyek a fenti témákkal foglalkoznak. A szakszöveg ismeretlen fogalmainak utána kell nézniük, majd kiselőadást kell tartaniuk. Itt is cél a feladat pontos megértése, a szakkönyvek szövegének feldolgozása, ismertetése, a katalógus használata. Az órán 2–3 témát sikerül megbeszélni, a többi a további órákra marad.

Végül a negyedik osztályban a példatárak megismerését, a feladatmegoldás gyakorlását tűzöm ki célul azoknak a csoportjaimnak, ahol a tanulók többsége érettségizik, felvételezik fizikából. Ma Magyarországon a fizika érettségi, ill. felvételi írásbeli feladatmegoldásból áll. A tanulóknak a feladat szövegét meg kell érteniük, majd ennek alapján keresik a megoldást. Jelenleg kb. húszfajta példatár van forgalomban. Mindezek a könyvtárban is hozzáférhetőek. Jó, ha először megismerik ezeket, majd kiválasztják a tudásszintjüknek legmegfelelőbbeket, és önállóan gyakorolják a feladat szövegértelmezését, megoldását. Ezért tartom fontosnak a IV. osztályos könyvtári órát. Még az ősz folyamán a könyvtárban fizika feladatokat gyakoroltatok velük úgy, hogy ott a helyszínen nekik kell utána keresni a hiányzó ismereteknek. Példatárakat forgatunk, ezeket összehasonlítjuk, cédulázunk és ezzel tapasztalatot gyűjthetnek a felvételire, érettségire felkészülés módjáról.

Nagyjából ez az, amiért fizikaórákat tartok a könyvtárban, a konkrét feladat, az olvasásértés fejlesztése, a könyvtárhasználat gyakoroltatása. Ezenkívül pedagógiai szempontból is rendkívül fontos a könyvtári óra. Más környezetben ismerem meg a tanulókat, a fizika iránt eddig nem érdeklődők aktív kutatóvá válhatnak, megnyilvánulhat kreativitásuk, ötletességük, és munkájuk önmagában, a megtalálás örömeiben nyeri el jutalmát. Valamennyien élményekkel gazdagodva hagyjuk el az óra helyszínét, a könyvtárat.

Információk az NYKIT-programról

A Nyelvtan-kommunikáció-irodalom tizenéveseknek (a következőkben NYKIT) program a Magyar Tudományos Akadémia Nyelvtudományi Intézetében és az Országos Pedagógiai Intézetben készült, az OKKFT majd a TS-4 támogatásával. A kutatás vezetője: Bánréti Zoltán. A kutatás-fejlesztés terve magában foglalta a 9–14 éves korban megvalósítandó nyelvi-kommunikációs-irodalmi képességfejlesztés koncepciójának és programjának kialakítását, majd pedig a teljes taneszköz-készletnek a megírását és kísérleti tanítások során történő kipróbálását is. Mivel mindezt elvégeztük, és a kísérleti tanítások tesztelése évek óta kedvező eredményeket adnak, ezért az NYKIT-programot a Művelődési és Köznevelési Minisztérium engedélyével felajánljuk alternatív programként történő országos terjesztésre.

A Nyelvtan-kommunikáció-irodalom tizenéveseknek program radikális fejlesztést jelent az általános iskola felső tagozata számára. Kombinatorikusan fölépített tevékenységrendszerek segítségével erőteljes képességfejlesztést tesz lehetővé. A nyelvi-kommunikációs kultúra aktív művelésére vonatkozó képességeket olyan tanulási folyamatban fejleszti, amely a gyerekek és a tanár demokratikus együttműködésére, racionális vitáira épül, talpraesett, kommunikatív cselekvésekre ösztönöz, önállóságot és kritikai készséget kíván. A program tartalmát és a tanulásszervezést egyaránt a differenciált gondolkodásmód jellemzi. A program nem az átlaghoz „idomít”, hanem azt biztosítja, hogy – a normák, konvenciók ismeretében, de kreatív alkalmazásukkal – a gyerekek kikísérletezzék a személyiségüknek legjobban megfelelő kommunikációs stratégiákat, rátaláljanak azokra a közlési műfajokra és tevékenységekre, melyekben tehetségesek, és egyúttal megértsék, belássák önmaguk és mások kommunikációs korlátait, nehézségeit is. A tanárok mind a tehetségfejlesztéshez, mind pedig a nyelvi hátrányos helyzet kompenzálásához megkapják a szükséges muníciót magának a tevékenységrendszerünknek a szerkezetétől, valamint a differenciálást segítő, külön feladatgyűjteményeinktől, de írtunk két kötet tanításszervezési, tanulásirányítási kézikönyvet is a programhoz. A gyerekek differenciált fejlesztése érdekében a tevékenységtaxonómiákat, az ismeretanyagot és a követelményeket nem évenkénti bontásban terveztük meg, hanem két ciklusra bontottuk: az 5–6. osztály időszakára és a 7–8. osztály ciklusára. Az első ciklusban a tevékenységrendszerek kevésbé összetettek, a mintakövetés és a kombinatorikusság különböző módokon ötvöződik, míg a második ciklusban növekszik a tevékenységrendszerek

összetettsége, megjelennek a hipotetikus-deduktív gondolkodási, „kutatási” módszereknek az alapelemei, és a kombinatorikus műveletek, cselekvések bonyolultságát megnöveljük. A nyelvtan, a kommunikáció és az irodalom két ciklusára vonatkozóan a részletek kiolvashatók a tantervből.

Az NYKIT-program minden más, Magyarországon alkalmazott programnál kevesebb kötelező verbális fogalmi kategóriát alkalmaz, kevesebb verbális definíciót használ. Az ismeretek természetesen rangjukon kezeltek, de úgy jelennek meg, mint valamely nyelvi-kommunikációs tevékenység elvégzésének eredményei vagy feltételei. A radikális tevékenységcentrikusság lehetővé teszi a kategóriák, fogalmak operacionalizált meghatározását: vagyis definíciójuk lényege az, hogy miképpen lehet az illető kategória által jelölt dolgot létrehozni, vagy mire lehet használni. A tevékenységcentrikusság lehetővé teszi a tradicionálisan széttagolt tananyag egységesebb, nagyvonalúbb megszervezését. Például nyelvtanból a hagyományos szófajtant és alaktant a mondatot és szöveget építő kombinatorika integráns részévé tettük, a hangtant pedig a helyesejtési és helyesírási tréningek részévé, vagy irodalomból az olvasottak „tartalmára” történő, hagyományos rákérdezés helyett rögtön olyan feladatokat adunk, melyek a mű szövegén elvégzendő nyelvi műveleteket kívánják, és amelyek a felszíni értelemben vett történet mellett egyúttal a mű mélyebb esztétikai interpretációját is felfedeztetik a gyerekekkel.

Az első kísérleti tanításokat 1979-ben kezdtük meg. A kísérleti osztályok között minden szociokulturális típus előfordult a kisközségi cigányosztályoktól a nagyvárosi „jó” iskoláig. A kísérleti tanítások tapasztalatai alapján véglegesítettük a 22 különböző nyomtatott taneszközünket és a 19 tanításszervezési, tanulásirányítási háttéranyagot, illetve továbbképzési anyagot.

Forrás: BÁNRÉTI ZOLTÁN: Programleírás (Nyelvtan-kommunikáció-irodalom tizenéveseknek. Alternatív képességfejlesztő program az általános iskolák felső tagozata számára.) Nodus Kiadó, Veszprém, 1994. 103 p. (ln: 1–2. p.)

*

A programról tájékoztat a következő kötet is: BÁNRÉTI ZOLTÁN–PAPP AGNES: Tanítás és tanulás I–II. Nodus Kiadó, Veszprém, 1994. 142 p.

E két kötetet és a program tankönyvelt a Nodus Kiadó jelentette meg. (8200 Veszprém, Victor Hugo u. 3. Tel. és fax: 06/88/321-080. Az érdeklődőknek készséggel adnak információkat.)

Könyvtárosok – továbbképzésen

I.

EMMER GÁBORNÉ

Az OKSZI (Országos Közoktatási Szolgáltató Intézet) az 1993. decemberi Köznevelés mellékleteként megjelent Híradójában háromszor háromnapos tanfolyamot hirdetett iskolai könyvtárosok részére, melynek során neves szakemberek tanácsait, előadásait ígérte a könyvtárügy meglévő és aktuális gondjairól, feladatairól.

Az első napon Mészáros István tanár úr beszélt az iskolai könyvtárak történetéről. Mint mondta: Az 1996-os év nemcsak a honfoglalás 1100. évfordulója és a világkiállítás éve lesz, hanem a magyar iskola létrejöttének 1000 éves jubileuma is: 996-ban a mai Pannónhalmán az apátságban megindult az oktatás. Az első követő székesfehérvári, esztergomi, csanádi iskolákban ott van a könyv, ott van a könyvtár, mely segíti a nevelő-, oktatómunkát.

Az Esztergomban 1390-ben alapított „Szegény diákok kollégiuma”-ban nevelési könyveket menekítettek a török elől. Az első humán gimnáziumban Budán már a nyelvtanulással, pedagógiával kapcsolatos művek is megjelennek, de magyar nyelvű könyv a XVII–XVIII. században található az iskolai könyvtárban, s a Ratio Educationis intézkedései nyomán honosul.

Az 1800-as években az ifjúsági irodalom megjelenésével bővül az iskolai könyvtár, a „vállalkozó” hős történetét (Robinson), a kalandos utazást (Amerika felfedezését) nevelési céllal olvastatják.

Magyarrá a könyvtár a reformkorban válik, amikor Vörösmarty, Kölcsey műtről, jövőről szóló műveivel a jelen megismerését segítik. A Verne, Karl May fordítások, Molnár Ferenc: A Pál utcai fiúk (1906) c. műve mellett a népköltészet megismertetését (Benedek Elek meséi), a természettudományos ismeretterjesztést is felvállalja a könyvtár.

Az iskolai könyvtárral foglalkozik a minisztérium is, ekkor ezzel hivatalossá teszik azt. A XX. század első felében a világháború és a trianoni békeszerződés kiváltotta a magyarságtudattal foglalkozó művek elszaporodását, de ekkor jelennek meg az iskolákban a népi írók (Illyés, Veres Péter) művei, a modern pszichológiai munkák is. Az 1940-es évek végén/után a politikai témájú művek, antiklerikális, ateista művek, s a társadalomelméleti munkákkal gyarapodtak a bibliotékák.

„Napjainkban igen fontos pedagógiai szituációban van az iskolai könyvtár, hogy nevelői hivatástudattal, lelkiismerettel gyűjtött dokumentumait hogy őrzi, selejtezze, használtatja” – érkezett el a mai feladatokhoz Mészáros tanár úr.

Gondolatébresztő kérdései tartalmas vitát váltottak ki a résztvevőkből:

1. Ott vannak-e még az iskolai könyvtárakban
  - a „séma” ifjúsági regények?
  - az egyoldalú Petőfi, Ady, József Attila monográfiák?
  - az 50–70-es években kiadott lexikonok? (Pl. 1956-ról)
2. Ott vannak-e már az iskolai könyvtárakban
  - a mai modern világnézeti tájékozódást segítő művek?
  - az erkölcsi tájékozódást segítő művek?
3. Mennyire segíti a könyvtár a jelenleg iskolába járó gyermekeket?

Gondolatait azzal a számunkra hízelgő kijelentéssel zárta, hogy „A könyvtár az iskolai nevelés fókuszja, tehát a könyvtáros a matematikatanárnál fontosabb.”

Érdekesen alakult, hogy a „tudományos” előadás után Viola Ernő, a csurgói Csokonai Vitéz Mihály Református Gimnázium könyvtárosa számolt be intézménye múltjáról, könyvtárkaságairól

és mai gondjairól: az állami és egyházi oktatás folyamatban lévő szétválasztása könyvtárak életére tett hatásáról.

A délután a XIII. kerületi Németh László Gimnázium Könyvtárában töltöttük, ahol képet kaptunk a nyolcosztályos kísérleti gimnázium könyves háttéréről. Irigylésre méltó volt, hogy az elmúlt 4 év alatt közel megnégyszereződött az intézmény állománya, hiszen magasabb szintű művek kellettek, mint a hagyományos gimnáziumhoz. Könyvtárosuk beszámolt könyvtárhasználati munkájáról, sikereiről, terveiről, s láthattuk működni a Szirén könyvtári számítógépes programot.

A második napon C. Tóth Pálné segítségével megpróbáltunk eligazodni a ránk vonatkozó törvények között.

Áttekintettük a

- 203/1986. (Műv. Közlöny) Útmutató a 10–15 éves távlati fejlesztési tervhez,
- XXII./1992. évi A munka törvénykönyvét,
- XXXIII./1992. évi A közalkalmazotti törvényt,
- 138/1992. Kormányrendelet a közalkalmazotti törvény végrehajtásához,
- LXXIX./1993. évi Közoktatási törvényt,
- Magyar Közlöny 182/1993. számában A pedagógusok kötelező óraszámáról intézkedő rendeletet.

E dokumentumok határozzák meg munkánkat, tehát néhány dolgot hangsúlyozottan figyelniünk kell a LXXIX./1993. évi törvényben (Közoktatási törvény)

- a) könyvtári létszám 136. § 6. pont,
- b) végzettség 3. fej. 17. § j) pont, 16. §, (türelmi idő) 127. § 4.5 pont,
- c) tanuló és könyvtár 11. § c), e) pont, 12. § e) pont,
- d) pedagógus és könyvtár 19. § 2. b), e), f), g) pont,
- e) szakmai szolgáltatás 36. §.
- f) pénzügyi feltételek 38. §,
- g) működési rend 40. § 1. pont, 44. §
- h) nyitvatartás 53. § 6. pont, 114. § 1 b), c) pont,
- i) tankönyvtár 118. § 5. bekezdés,
- j) szaktanácsadás 6. fejezet.

A közalkalmazotti törvényben (XXXIII./1992. évi tv.)

- szabadságolás,
- fizetési kategóriák,
- 13. havi bér, jubileumi jutalom,
- képesítési előírások

témákban találunk jogi fogódzókat. Hamarosan várhatóak – az előadó ígérete szerint – az új könyvtári normákat tartalmazó kiadványok.

Gyakorlati munkánk segítésére láthattunk egy könyvtárhasználati órát a Jókai Mór Általános Iskola (Budapest, Köztársaság tér 4.) 7. b. osztályos tanulói közreműködésével. Nagy Erika könyvtárostánár vezetésével a gyerekek elmélyültek az ETO tanulmányozásában. A könyvtári dokumentumok sokféle típusát felhasználva búvároztak a gyerekek a Versegly Ferenc Megyei Könyvtár Könyvtári szolgálati kalauz c. feladatgyűjteménye segítségével.

A délután zárásaként dr. Csapó Edit, az OSZK munkatársa előadásában Önismeret, önvédelem, önérvényesítés, önkifejezés címmel ki- és bepillantást nyertünk a „Johary-ablakon”. Külső megjelenésünk, magunk vagy mások számára ismerős vagy ismeretlen személyiségterületünk mozgósításához, a munkához való igényeinket bemutató Maston piramis „kezeléséhez”, ver-

NYILATKOZAT

A Tankönyvesek Országos Szövetsége – mintegy 200 kiadó és 300 egyéni tag: tankönyvíró, kritikus stb. – nevében a következő nyilatkozatot tesszük. Örömmel és bizakodva konstatáljuk, hogy mintegy tucatnyi „jó” valósult meg a magyar tankönyvügyben az elmúlt időszakban. Ezek a következők:

1. A *jelenlegi pályázat* során a tavalyihoz hasonlóan ismét mintegy 90 millió forint értékben vásárolt fel és küldött szét az oktatási intézményekbe iskolai könyveket az MKM. Ezzel mind az oktatásügy, mind a könyvkiadási szféra gazdagodik.

2. Folyamatban van – ugyancsak pályázat révén – egy országos jegyzékbe veendő *szakértői gárda* verbúválása, amely a demokratikusan választott Köznevelési Tanács Tanterv, Tankönyv és Taneszköz Tanácsát is hatékonyan segítheti.

3. Ezidén – életünkben először – már január elején eljutott az iskolákba a 9 kötetből álló *új tankönyvjegyzék*, amelyet az MKM pályázat útján a Mozaik Oktatási Stúdióval készítettett el. E jegyzék bővebb és jobban taglalt az előzőeknél. Az iskolák már február elejére megrendelhetik a könyveket, minden reményünk megvan arra, hogy ne legyen „tankönyvhelyzet” szeptemberben.

4. A hivatalos minisztériumi tankönyvjegyzék mellett helyet, lehetőséget kapott a tanulást és tanítást közvetlenül *segítő könyvek jegyzéke* is, amely elősegíti a nem tankönyv jellegű „tanító könyvek” választását.

5. A pedagógusok választását segíti az a *21 állandó tankönyvi bemutatóhely* is, amelynek többsége megyeközpontokban épült ki, s amelyek ugyancsak támogatást kaptak az MKM-től e pályázat révén és más módon is. (Mellesleg: Kolozsvár után Ungváron és Losoncon kívánnak magyar tankönyvi bemutatóhelyeket szervezni a külföldi magyarok, akik e törekvésükhöz ugyancsak támogatást kapnak.)

6. Az iskolák (pedagógusok, tanulók, szülők) valódi választási lehetőségét alapozza meg az a tény, hogy ezidén megvalósult az ún. 2004/91. kormányhatározat, miszerint a *központi tankönyvi árkiegészítést* (támogatást) a *használók* kapják. Ebben az évben mintegy 50%-kal többet, mint tavaly!

7. Jóval több a kiadók számára a belföldi hitel (mintegy egymilliárd forint), s várható világbanki támogatás is.

8. Alakulóban van egy igazságos, *nyilvános tankönyvi jóváhagyási procedura*, amelynek szempontrendszerét most vitatja meg a TTT.

9. Az eddigieknél *kedvezőbb együttműködési szándék és gyakorlat* körvonalazódik a Művelődési és Közoktatási valamint a Munkügyi Minisztérium, a Tankönyvesek Országos Szövetsége valamint a Tankönyves Vállalkozók Kamarája között. Ennek hatására remélhető a tankönyvterjesztés javulása is, amely jelenleg – egyes könyvek túlzott ára mellett – a tankönyvügy gyenge láncszeme.

10. Az MKM komoly segítséget nyújtott a *pedagógiai folyóiratoknak*, amelyek a tankönyvügy segítői (híradásokkal, kritikával stb.). Pályázat révén mintegy 40 millió forintnyi támogatást nyert el jónéhány pedagógiai-módszertani folyóirat. E támogatás is jóval meghaladta az előző éveket.

11. Orientáló hatása a *NAT Alapelvek*, nehezen, de reménykeltően alakul a Követelményrendszer kidolgozása, amely után sorra születhet az új keret, illetve helyi tantervek, a tankönyvkészítés szilárd alapozását téve lehetővé.

12. Észlelhetően megindult az eddig olyannyira elhanyagolt *tankönyvelmélet* éledése, behatolása a tankönyvkiadás és -használat élő gyakorlatába. Ennek egyik látványos jele az empirikus kutatások (véleménykutatás) alapján a diákok és tanárok által megszavazott **TANKÖNYVI TETSZÉSDÍJ**, amelyet ezidén mintegy 6000 diák és több száz tanár válasza alapján oszthattunk ki. Mind a kiadók, mind a „hatóságok” örömmel és hatékonyan támogatták a TANOSZ eme kezdeményezését. A legszebb elismerésben részesülő tankönyvek következő kiadására mind a 7 nyertes kiadó ráírja a „tetszészdíj tényét”.

Összefoglalva: kemény és küzdelmes évek után végre visszafordíthatatlanul folyik a **TANKÖNYVPIAC** kiépítése, ezt e pályázat is jól segíti.

Dr. Karlovitz János

sengő és együttműködő viselkedésformák felismeréséhez, tudatos alkalmazásához kaptunk néhány fogódzót. E rövid idő alatt is felébredt bennünk az igény ilyen típusú képzésre.

A harmadik napon, szombaton a Ráday-gyűjtemény vendégei voltunk. Először Nagy Attila beszélt az olvasásfejlesztés gondjairól. Ismertette az 1989-ben lezajlott olvasásvizsgálat könyvtári vonatkozásait.

1. Ki a jó olvasó?

2. Milyen az iskola, ahol jól olvasnak?

3. Milyen a tanár, az igazgató, ahol a gyerekek jól olvasnak?

Eredmény: „Minél több alkalommal ad a tanár olvasással kapcsolatos feladatot, annál rosszabbul olvasnak a gyerekek.” A sikeres olvasás feltétele – a vizsgálat és Nagy Attila szerint – a szeretetteljes családi és iskolai légkör.

További segítők:

— sok könyv van a gyerek körül,

— van jó iskolai könyvtár (újsággal, diákérettel, ahol leül és böngészik),

— van osztálykönyvtár.

A jó tanár jellemzői:

— több éven keresztül foglalkozik a gyerekekkel,

— a nők mellett jobban olvasnak,

— szenvedélyesen érdeklődik a gyerekirodalom iránt.

A jó igazgató

— bátorít, nyílt vitát engedélyez,

— tájékozott.

Az olvasásvizsgálat során Finnország bizonyult elsőnek az olvasás minősége és mennyisége terén, mert

— a családokban iskolába menés előtt tud olvasni a gyerek,

— a filmek feliratosak.

„Minden tanár legelőbb is anyanyelvi tanár, gondolkodni, beszélni tanít anyanyelven.” – zárta gondolatait az olvasástársaság elnöke.

A következő időben Mészöly Magdolna az állománygondozás buktatóit vizsgálta: mik legyenek a selejtezés és a megőrzés szempontjai. Fontosnak tartja a régebbi kiadványok megőrzését a hitelességük, feldolgozási módjuk ismerete mellett. Felelősek vagyunk a diákok könyvválasztásáért, hogy hiteles, megbízható művet olvasson. „A könyvek, melyek nem hordoznak erkölcsi értéket, kiselejtezzük magukat” – vallja Mészöly Magda.

A szombati nap zárásaként megtekintettük a négy magyar református gyűjtemény egyikét, a Ráday-gyűjteményt. Benda Kálmán akadémikus színes, érdekes könyvtárbemutatója akkor is magával ragadott bennünket, s sajnos, a professzor úr halála még értékesebbé tette azóta számunkra e találkozást. A tanár úr elmondása alapján betekintést nyertünk az intézmény, az alapító Ráday család történetébe, a protestáns vallásúak viszontagságaiba. Megnéztük a műemlék-könyvtár féltve őrzött darabjait, meghallgattuk egy-egy régi mű viszontagságos életét. Pedagógusi szerénységgel és büszkeséggel mutatta be Benda professzor úr a Ráday-gyűjtemény kiadványait:

— művelődéstörténeti tanulmányok,

— magyarországi protestantizmusról,

— a református templomokról,

— az erdélyi protestáns irodalomról szólókat.

A több főúri könyvtártól eltérően ez a mindig nyitott intézmény ma is szívesen fogadja a 150 ezer kötetes könyvtárában a teológiai, történelmi, irodalmi műveket használni kívánókat.

A Biblia-múzeum – mely Amszterdam után a második ilyen gyűjtemény Európában –, megtekintése méltó zárása volt ezen értékes rendezvény első harmadának.

MESEKÖNYV kisdiák szerzőkkel

Kisiskolás tanulóink kommunikációs készségének alakításában, fejlesztésében az anyanyelv megismertetése fontos feladata a tanítónak. Az olvasás és az írás megtanítását követő időszak már egy újabb feladat: a szóbeli és írásbeli készség, a szövegalkotás technikájának elsajátíttatása. Közismert, hogy az elemi olvasási és íráskészség elsajátítása még csak technikai jellegű kiindulópont a tanulók számára ahhoz, hogy szöveget tudjanak értelmezni, illetve szóban-írásban alkotni.

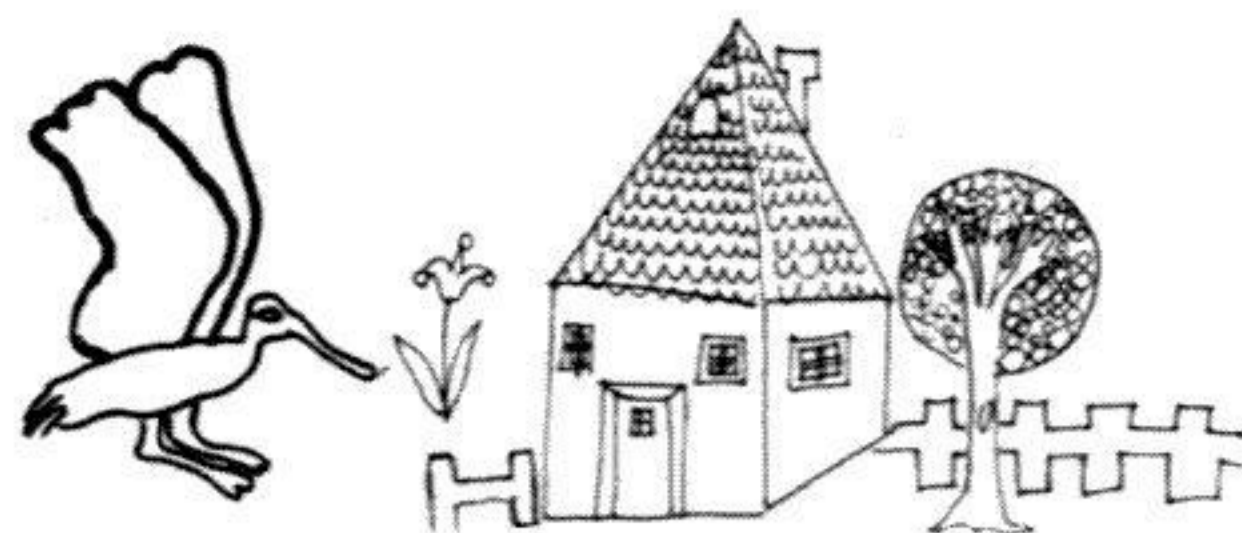
Az olvasásnak és az írásnak az ismeretszerzésben (a befogadásban) és az ismerettovábbításban (az átadásban) játszott szerepét azonban csak hosszabb folyamat eredményeként lehet elsajátítani, illetve azt olyan szintre emelni, amely során az alkalmazás autonóm és készségjellegű lesz. Ehhez az anyanyelvtanítás számos módszerét alkalmazzuk, többnyire differenciáltan, a tanulók adottságaihoz, fejlődési üteméhez igazítva.

A szóbeli és írásbeli szövegalkotás céljainak, technikájának, folyamatának megismertetése számos olyan pedagógiai, módszertani problémát vet fel, amelyeket változó körülmények között kell megoldanunk. A szövegalkotás, mint a verbális kommunikáció alkalmazásának egyik legfontosabb folyamata, műfaj jellegű problémákat is felvet. A tankönyvekben az indukciós anyag többnyire mese, monda, vers, dalszöveg, általában cselekményes prózai szöveg, s ez utóbbiban a szereplők, a környezet, az események sora és a sztori a jellemző elemek.

Természetes tehát, hogy a szövegalkotás során mindig meg kell határozni annak célját, a tartalmát, előadásának módját, a címzettet, s ennek megfelelően kell strukturálni a szöveget, azaz, érthetővé tenni a címzett számára. Az anyanyelvi tanórák mellett a napközi otthoni gyakorlatok ennek kialakításában nagy szerepet játszanak. Különösen, ha olyan órákat tartunk, amelyek egy-egy didaktikai feladat (a szövegalkotás egy-egy lényegi eleme) gyakorlására szolgálnak. Ilyen lehet pl. egy eseményfűzér időrendben történő összeállítása, a szereplők megválasztása, a történet csattanójának megfogalmazása, a helyszín megválasztása stb.

A kommunikációs műveletek egy másik műfajának, a rajzban történő kifejezés gyakoroltatását is felhasználtuk arra, hogy a tanulók által alkotott szöveget – mert a szükséges, pontos, árnyalt kifejezést lehetővé tevő szókinccs még nem áll rendelkezésünkre –, grafikai alkotásokkal tegyék szemléletesebbé, illetve ezzel értelmezzenek egy-egy mozzanatot.

Mindezekhez természetesen nemcsak a tankönyveket, hanem a tanulók saját, valamint az iskolai könyvtár könyveit is felhasználtuk. Minden tanuló a számára legkedvesebb műfajban fogalmazhatta meg azt, amit közölni akart. Ezt sok-sok anyanyelvi órán, napközi otthoni foglalkozáson gyakoroltattuk. A tanév végére született meg aztán a nagy elhatározás: a 2. b. osztályos tanulók közösen készítenek egy kéziratos szöveges-rajzos mesekönyvet. Azt hiszem, a cél megfelelő motivációs bázist jelentett a gyerekeknek, mert mindenki részt vett „a kötet” írásában.

Pacsirtamesék

Pedagógiai célunk (Gelesz Jánosné osztálytanítóval együtt) az volt, hogy a gyerekek fantáziája és megszerzett alkotókészsége találjon olyan kifejezési, s nyilvánosságot adó lehetőséget, amely maradandó lesz számukra. Ennek eredményeként született meg a Pacsirtamesék című gyűjtemény, amely kézzel írott szövegeket és (a sokszorosítási technika miatt) fekete-fehér illusztrációkat tartalmaz. (E kéziratos gyűjteményt elküldtük a Gyerekek Háza „Ami a szívedet nyomja” című pályázatára.) Néhány cím a gyűjteményből: Kedvenceim, Az aranyhörcsög, Kirándulás, Az én kiscicám, A boszorkány, A kis mókus története, Dinosaurus-kiállítás, Teknőc Ernő étterme. Műfajilag nyílt változatosak: vers, leírás, elbeszélés, mese stb. szerepelnek benne.

Érdekesek a rajzos ábrázolások: a néhány vonalstól a részletes kidolgozottságúig találhatók alkotások. Ezek egy része szorosan kötődik a szöveg tartalmához, mások viszont – s ez már az elvonatkoztató, az absztrakciós készséget mutatja –, csak áttételesen kapcsolódnak ehhez, inkább a szövegtartalom „mögöttesét” jelenítik meg.

A kommunikációs készség fejlesztésének nem hagyományos módjai új lehetőségeket adnak a sikeres tanításhoz. Ez megjelenhet – mint esetünkben – egy új motivációs bázisként, s ötvöződhet a tanulók szövegalkotási eljárásának különbözőségével. (Azaz, eltérő műfajokban történő megfogalmazással.)

A tanulóknak nemcsak a siker volt további ösztönző, hanem az önálló alkotókészség megtapasztalása, az „irodalmi alkotás” folyamatának, létrehozásának élménye is, amely mind több könyv olvasására készítette őket. Az irodalmi nevelésnek, a könyvolvasásra szoktatásnak ez is lehet egyik útja.

Fenyves Zoltánné Boros Valéria

Állománygondozás az iskolai könyvtárakban

Az iskolai könyvtárak állománya sokat változott az utóbbi évtizedekben. Formailag a nem nyomtatott dokumentumok állományba kerülésével, tartalmilag pedig elsősorban azzal, hogy a **tanítást** segítő iskolai könyvtárakat felváltották a **tanulást** segítő gyűjtemények, megváltoztatva ezzel a könyvállomány összetételét, a gyűjtőkört és a példányszámokat egyaránt. Ezen kívül napjainkban az oktatási tartalmak és módszerek választhatósága feszegeti könyvtáraink falait, elsősorban anyagi korlátait.

Sok intézménynél a szerkezet-, illetve profilváltás okoz jelentős változásokat az oktatás tartalmaiban, nevelési feladataiban, s így a könyvtárának gyűjtőkörében is. S még egy jelentős tényező, az ideológiai váltás is átértékelésre készíti könyvtárainkat, különösen a politikai, pedagógiai és történeti tárgyú állományegységek körében. Megállapíthatjuk tehát, hogy itt van az ideje gyűjtőköri szabályaink felülvizsgálatának és a tervszerű állományapasztásnak.

A könyvtárak gyűjtőkörét elsősorban azok az igények határozzák meg, amelyeknek a kielégítésére szerveződtek. Az iskolai könyvtárak például:

- az oktató nevelő munka információs és dokumentum bázisaként a tanítási-tanulási folyamat kiszolgálására,
- az intézmény olvasás- és könyvtárpedagógiai feladatainak szervezésére, megvalósítására,
- a könyvtárhasználat, az „eszköztudás” oktatására, az önálló ismeretszerzés képességének és készségeinek a fejlesztésére.

Tehát az iskolai könyvtárak állományát úgy kell gyarapítani, illetve apasztani, ahogyan azt az előzőekben felsorolt cél- és feladatrendszer megkívánja.

A könyvtár akkor tudja jól ellátni a feladatát, ha céljainak megfelelően kialakított és korszerű az állománya. Ezért az állomány gondozása a könyvtáros egyik legfontosabb feladata, tartalmi munkájának alapja és meghatározója. Erről, sajnos, sok esetben megfeledkezünk.

A szubjektív, a nem folyamatos, az aránytalan és nem tervszerű állománygyarapítás ugyanolyan károkat okoz, s ugyanúgy a használhatóság rovására megy, mint az, ha nem végezzük el rendszeresen az állománykivonást, a selejtezést. Elavult állományra nem lehet ugyanis hatékony könyvtárpedagógiai munkát építeni! Sajnos, nálunk – s még fokozottabban jellemző ez az iskolai könyvtárakra –, a mennyiségi szemlélet még ma is kísért. Ismert tény, hogy a fejlett könyvtári rendszerrel rendelkező országok a teljes állományuk 4–5%-át selejtezik ki évente. Mi Magyarországon max. 1%-át. Ott az éves gyarapodás megközelítőleg felét évente törlik is. S ennek a mennyiségnek 30–50%-a nem kötészeti selejt, hanem tervszerű állományapasztás címén kerül ki a könyvtárakból. Arra biztatok hát minden kollégát, hogy a pontos gyűjtőköri szabályozáson és a tervszerű állománygyarapításon túl fordítson egy kicsivel több időt és energiát az állomány karbantartására is.

A továbbiakban néhány elvi megállapítás után az **állománykivonás fő indokait** és ezek jogszabályi alapját kívánom áttekinteni.

Előjáróban le kell szögezni, hogy az iskolai könyvtárak – kevés kivételtől eltekintve – nem őrző funkciójú könyvgyűjtemények. Tehát a selejtezést a használhatóság irányítja, és nem kultúrtörténeti szempontok. Az is tény, hogy **minél kisebb egy könyvtár,** annál kevesebb inkurrens anyagot szabad őrizgetnie. A könyvtár szolgáltatóképessége ugyanis nem a kötetek számától függ, hanem azok célszerűségétől és korszerűségétől. A nagy számú fölös állomány nehézkessé teszi a keresést, hiteltelenné a tájékoztatást, és csökkenti a hatékony munkavégzést. Az is tény azonban, hogy nem mindig könnyű eldönteni, mit és miért nem célszerű tovább őrizgetni. Egyedi elbírálást igényel minden dokumentum kiselejtezése. Minden egyes kivonásra szánt ismerethordozónál egyedileg kell fontolóra venni az **értéket, a használhatóságot, az olvasói igényeket,** és azt, hogy tudom-e még mással pótolni az adott dokumentumot. Ez a döntés mindig a könyvtáros szakmai felelőssége. Talán azért is van annyi fölösleg a könyvtárainkban, mert ezt a döntést nem merjük föl vállalni.

Most vegyük sorra, hogy **egy dokumentum milyen indokkal kerülhet kivezetésre** a könyvtári nyilvántartásból!

A selejtezés jogszabályi alapját egy régi, jórészt elavult rendelet adja. Ez a 3/1975. VIII. 17. KM-PM sz. együttes rendelet, ami a Művelődési Közlöny 1975. évi 17. számában jelent meg. Ezt kiegészíti egy irányelv, ami szintén a Művelődési Közlöny 1979/9. számában található. A rendelet három indokot sorol fel a dokumentumok törlésére.

1. **Kötészeti selejt:** elhasználódott vagy megrongálódott.

2. **Elveszett**

a) az olvasónál:

- pótolhatja ugyanazzal vagy mással,
- megtérítheti az értékét,
- behajthatatlan,

b) a szabadpolcra:

- megengedhető mértékű hiány,
- normán felüli hiány.

3. **Tervszerű állományapasztás**

a) A dokumentum tartalmilag elavult, a benne foglalt ismeretanyag, tudományos vagy világnézeti szempontból meghaladottá vált:

- új jogi szabályozás született, s ezek hatálybalépése feleslegessé teszi az előzményeket. Pl. A Munka Törvénykönyve, Közoktatási jogszabályok gyűjteménye stb.,
- szakmailag elavult ismereteket tartalmaz. Pl. a régi számítógépes irodalom, az oktatástechnológia segédletei, a régi pályaválasztási kézikönyvek, ill. az előző tantervek tankönyvei és segédletei stb.,
- ideológiailag túlhaladott. Pl.: 1956 megítélése és irodalma, a KGST-irodalom, az állampolgári ismeretek témakör '89 előtti irodalma, a világnézeti neveléssel vagy a mozgalommal foglalkozó pedagógiai könyvek stb.

A TANKÖNYVEKRŐL

A taneszközök a jó tanítás sikeréhez hozzájárulnak. Vannak olyan taneszközök, azaz tanszerek is, amelyeknek külön-külön minden tanuló sajátja gyanánt is meg kell lenniök. Ilyenek pl. az irkák, naplók, kézikönyvek stb.

A tankönyvek vagy eszközök apróbb vizsgálata a közoktatásügyi miniszter hatáskörébe tartozik. A minisztérium időről-időre kiadja azon tankönyvek jegyzékét a Hivatalos Közlönyben, amelyeket engedélyezett. A kath. iskolák számára a Szt. István-társulat ad ki tankönyvi jegyzékeket.

Ha valamely tankönyvet a tanító az iskolába be akar vezetni, bemutatja azt a tanítótisztületnek, amely előtt a könyv jó tulajdonságai jegyzőkönyvbe vétetnek, s ez után a tankönyv a hozzá mellékelte eme jegyzőkönyvvel együtt az illető felettes hatósághoz terjesztetik, amely ebben tovább határoz.

Egyes könyveknek és taneszközöknek a miniszter által való engedélyezését kérhetik úgy a szerzők, mint a kiadók. A miniszter az így engedélyezésre benyújtott könyvet két bíróval megbíráltatja, s úgy dönt az engedélyezés ügyében. (...) A buzgó tanítónak nemcsak arra kell törekednie, hogy tanítványai el legyenek látva tanszerekkel, és mind azokat, mind pedig az iskola tulajdonában lévőket kíméljék, hanem tőle lehetőleg igyekeznie kell a gyűjtemények szaporítására is. (...) A népiszkolai tankönyvek jegyzékét a tanító vagy a testület állítja össze.

AZ IFJÚSÁGI ÉS TANÍTÓI KÖNYVTÁR

Ifjúsági és ezzel kapcsolatban népkönyvtárt minden iskola állítson. Már az iskolában rá kell szoktatni a gyermeket, hogy szabad idejének egy részét olvasással töltsse s így szokja meg ismereteit önnönmaga is szaporítani, mint az majd az életben kötelessége lesz. Népkönyvtár ezzel kapcsolatban arra való, hogy az a szülők számára szolgáltatván olvasmányokat, az olvasás hasznának belátását a nép körében is szórja el, a népet olvasásra is szoktassa s így a művelődését emelni segítsen.

Az ifjúsági és népkönyvtárak számára az olvasmányok sorozatát a miniszter által kinevezett „Népiszkolai Ifjúsági Könyvtárakat Intéző Bizottság” állította össze s a miniszter ezt jóváhagyta. Az ifjúsági iratokra nézve ezek a követelményeink:

1. A tanuló felfogásához mérték legyenek.
2. Erkölcsi és vallásos irányt képviseljenek.
3. A hazafiasságot elsőrendű célnak ismerjék.
4. Annyira ne legyenek oktatók, hogy érdekesek ne lehessenek.
5. Kifogástalan stílussal legyenek írva.
6. Szép kiállításúak és ne drágák legyenek.

A tanítónak törekednie kell, hogy a tanulók az olvasást megszeressék, de óvni őket attól, hogy a tanulás rovására olvassanak. Aki iskolai kötelességüknek meg nem felelnek, azoknak nem kell olvasókönyvet adni.

A különböző népiszkoláknak az I–III. fokozatbeli ifj. olvasmányokkal való ellátása éppen most van folyamatban.

A Múzeumok és Könyvtárak Országos Tanácsa is nagy szolgálatokat tett az ifj. és népkönyvtárak terén, melyeknek jegyzékét is összeállította. A vándorkönyvtárak eszméje is a földművelési minisztérium kezdeményezésére egyre hódít.

De nemcsak ifjúsági könyvtár szervezendő egy jól felszerelt iskolában, hanem tanítói könyvtár is.

A tanítói pálya olyan, mely folytonos önképzést kíván. Mikor a tanítójelölt a tanítóképző-intézetet elvégezte és tanító lesz, akkor veszi észre önálló tanítása közben, mi mindent nem tud ő még. S ha lelkiismeretes tanító, akkor buzgósággal lát hozzá, hogy a hiányokat pótolja.

Már ezért is szükséges egy célszerűen felszerelt tanítói könyvtár minden népiszkola mellé. De más szempontból is! A tudomány is folytonosan halad, a pedagógiai gyakorlat is folytonosan újabb vívmányokkal áll elő. Aki ezeket figyelemmel nem kíséri, az egyszerűen megszokott mozgású géppé süllyed. Önérzetes, lelkiismeretes tanító ezt nem akarhatja.

A tanítóra is áll ez: „A jó pap holtig tanul”. S milyen legyen a tanítói szakkönyvtár stb., miféle könyvekből álljon, megtudható az „országos tanszermúzeum” által kiadott felszerelés és könyvtárjegyzékből, melyben a tanítói könyvtár berendezésére nyolcféle sorozat van összeállítva a könyvtárt szervezni akaró iskola vagyoni állapotára való tekintettel.

A tanítói szakkönyvtárjegyek tüzetes összeállítását a N.I.K.I.B. az 1907. évben végezte be.

(Forrás: A magyar népoktatásügy szervezete. Írta: Baló József. Bp. 1909. 112–114. p.)

b) A dokumentum iránti olvasói igények csökkenése miatt a példányszám egy része feleslegessé vált:

- a könyv lekerült az ajánlott, ill. a kötelező művek listájáról,
- nem oktatják már azt a nyelvet az intézményben,
- új tankönyvcsaládból tanítják a tárgyat stb.

c) A könyvtár gyűjtőköre módosult:

- profilváltás történt,
- megszűnt a felnőttoktatás,
- nem oktatják azokat a szakmákat stb.

Az ilyen módosulások természetesen jelentős mértékű állománykivonással, tervszerű állományapasztással járnak. Természetesen a), b) és c) pontoknál felsorolt esetekben nem okvetlenül ipari felhasználásra kerülnek a könyvek, hanem eladásukra, vagy átadásukra is lehetőség van.

Utoljára, de nem utolsósorban fontos megemlíteni, hogy semmilyen indokkal nem szabad selejtezni az iskolai könyvtárakból a muzeális és iskolatörténeti dokumentumokat, az iskola volt tanárainak és tanulóinak a munkáit, az iskola évkönyveit, terveit és fejlesztési koncepcióit, jegyzőkönyveket és iratokat.

A folyóiratok őrzése és selejtezése is az iskolai könyvtár feladata. A közlönyöket véglegesen, a pedagógiai szakfolyóiratokat és didaktikai szaklapokat időlegesen (5–10 évig) érdemes megőrizni.

Külön kell megemlíteni a csoportos nyilvántartású, az ún. **brosúra-leltárban** nyilvántartott tankönyvek, tanári segédletek selejtezését. E kiadványok gyorsabban avulnak, cserélődnek, mint a könyvtár többi része. Így gyakrabban adnak indokot az állománykivonásra is. Ám az mégsem jelent túl nagy munkát a könyvtárosnak, mert nem kell róluk tételes jegyzéket készíteni. E dokumentumok selejtezése a könyvtáros hatáskörébe tartozik és célszerű évente elvégezni.

Az állománykivonásról szóló döntés megszületésével azonban még csak elkezdődött a tényleges állománycsökkentés. Ezután következik egy soklépcsős, pontos, precíz adminisztrációt követelő és nem túl lélekemelő folyamat, ami szükséges rossz a könyvtárosi munkakörben. De bizton állíthatom, ha rendszeresen elvégezzük ezt a tevékenységet, érezni fogjuk a hasznát. Azonnali eredménye pl. a felszabaduló polcok sora.

A másik indokom a munka rendszeres elvégzése mellett az, hogy könyvtárosi munkánknak talán ez az egyetlen olyan területe, ahol senkire és semmire nem hivatkozhatunk, ha pl. öt, netán tíz éve nem selejteztünk. Egyedül a mi húzódozásunk, igénytelenségünk, esetleg hozzá nem értésünk lehet az ok! Pedig csak megismételni tudom: **Elavult állományra nem lehet hatékony könyvtárpedagógiai munkát építeni!**

Nagyobb mértékű állománycsökkentés, tervszerű állományapasztás előtt célszerű kikérni a szaktanácsadó szakmai véleményét. E munkák tervezéséhez, lebonyolításához személyes közreműködésemet is fejtőn.

Kalmárné Morcsányi Rozália

Az értelem és az érzelem forrásai

Már befűztem a papírt írógépembe, s kopognám is cikkemet a *Sümei Kisfaludy Sándor Gimnázium* könyvtáráról. De éppen megakad pillantásom az Új Magyarország 1994. július 1-jei Levéltükre. A T. Á. szignójú olvasói levél útszélre hányt, MÉH-be szállítandó könyvek garmadáján kesereg.

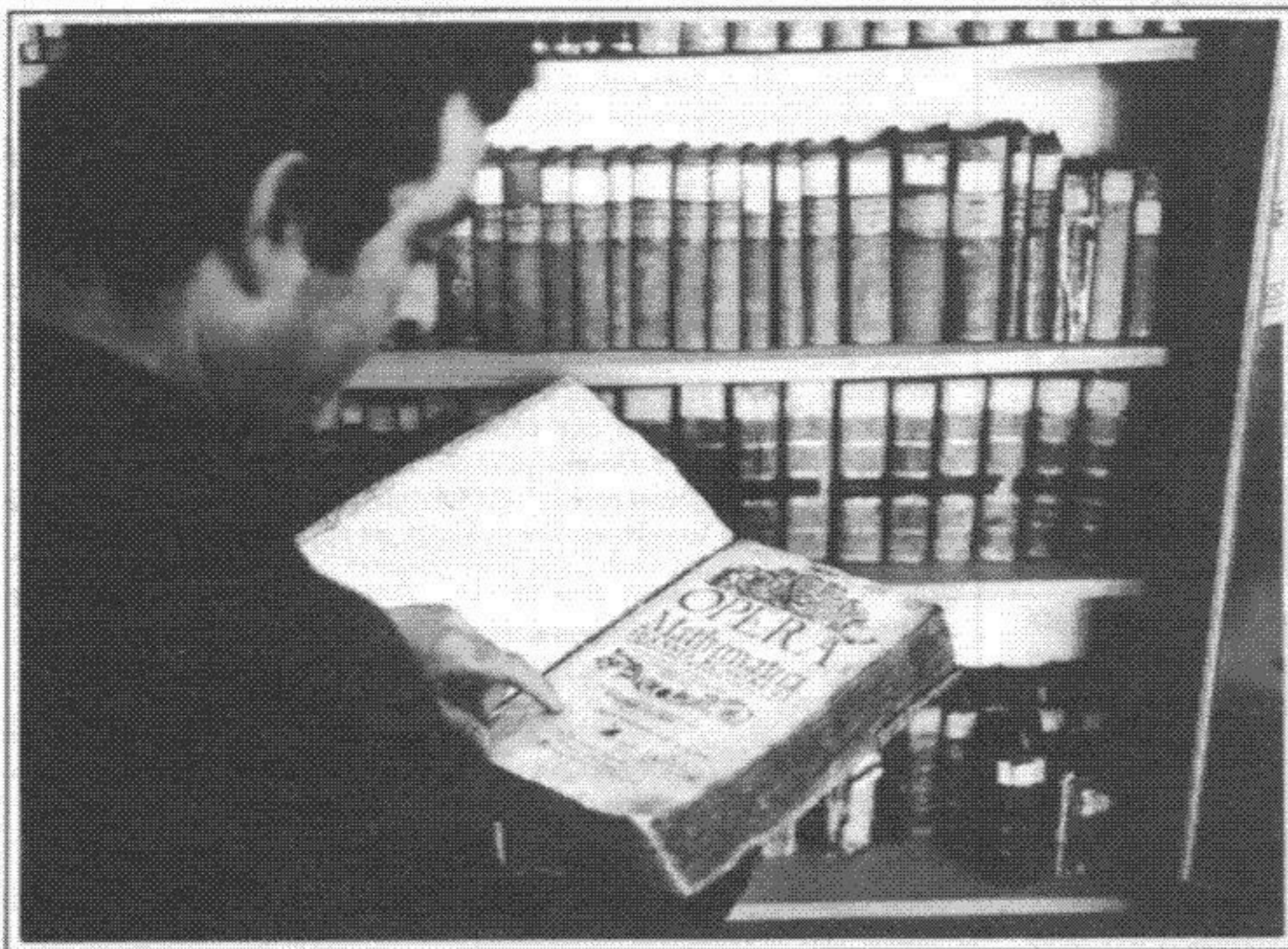
„Vagy százötven, kétszáz gyermekkönyv hevert az utcán, Weöres Sándor-kötetektől kezdve számos jeles szerző művét láthatta a járdáról leszorított járókelő... Kidobott könyvek, gyermekkönyvek. A könyvespolcon már nincs számukra hely: elfogyott a becsületük. Sorsuk a bezúzás, örömet, boldogságot már csak a rájuk talált guberálóknak jelentenek...

Eszembe jutottak a régi idők, amikor az ember gyermekkorában megtanulta a könyvek szeretetét és megbecsülését, s ezzel együtt a megőrzését is.”

Nem idézem tovább a levélíró – egyébként továbbgondolásra érdemes következtetéseit –, lehangoló sorait.

Félre a keserű pohárral!

Hiszen éppen arra szeretném invitálni az Iskolakönyvtáros olvasóit, hogy emelkedett régióból, a sümei vár bástyáiról tekintsünk szét a gyönyörű tájon, a piros háztetőkön, a sugárszerűen szétfutó országutakon, a Lesence völgyén. Azután az idő viharaival dacoló várbástyákról lépünk át egy másfajta erőd falaira.

Sümegek minden időben voltak nemeslelkű, előrelátó és áldozatkész fiai, akik vagyonukkal, adományaikkal, szellemiségükkel emelték a város rangját. Az építkező püspökök sorában első helyen kell említeni Széchenyi Györgyöt és Padányi Biró Mártont, polgárai között Ramassetter Vincét, a mai gimnázium jogelődjének alapítóját, Kisfaludy Sándort, a gimnázium névadóját, akinek az első magyar nyelvű színház létrehozásában vannak elévülhetetlen érdemei. Sümeg jeles költőfiának nevét több intézménye is viseli. A Himfy-versek szerzőjéről azért is szólni kell, mert százötven éve adta vissza testét a földnek, lelkét teremtetőknek.

Sümeg tíz esztendeje nyerte vissza városi rangját. Az utóbbi években dinamikus fejlődött a település, új lakótelepek, utcák, üzleti negyedek létesültek. Szép missziót vállalt a városvédő és -szépítő egyesület, kutatja és ápolja a haladó hagyományokat, s elindítója volt a Sümei Írások kiadványsorozatnak. Hamarosan elhagyja a nyomdát Egerszegi Ferenc versgyűjteménye is.

A létében több ízben veszélyeztetett gimnázium három megye ölelkezésének pontján immár 137 éve tárja szélesre kapuit a tanulni vágyó fiatalok előtt. Befogadója, pallérozója és szárnyrabocsátója sok ezer környékbeli fiúnak, leánynak.

Kiváló tanárok fáradoztak a fiatalok oktatásán, nevelésén, olyan egyéniségek is, akik a tudomány, a művészetek, az irodalom jeles művelői voltak. Elég talán Bakos Tibor festőművész és Szabó Dezső író nevét említeni.

Az intézet fennállásának századik évfordulójára megjelentetett emlékkönyvben dr. Homér Hanna igazgató villanásokat idéz Szabó Dezső életéből. Diákjai rajongtak érte, ő is szerette és nagyrebecsülte a fiatalokat.

„Egyik alkalommal kissé késve, de feltűnő jókedvvel érkezett az órára. Hó eleje volt, a fizetés napja. Markában szorongatta még az imént felvett fizetését. Megállt a katedra előtt. Kettéosztotta a pénzt azzal a megbízással, hogy egyik diákja kiflit, a másik szalámit hozzon érte, hogy kirándulni mennek a fehérekővekre.”

Sümege nagy lakást bérelt Szabó Dezső. Szobája minden fala a mennyezetig felpolcolva kínálta az olvasnivalót. De nem szerette, ha munkájában zavarták. Egyik barátja azzal nyitott rá, hogy adjon számára valami olvasnivalót.

– *Miféle legyen?* – kérdezte a kollégától.

– *Valami vidám, könnyű olvasmány.*

Az író az egyik sarokba lépett, ahol leírhatatlan rendetlenségben nagy halomban heverték a könyvek. Egyet kiemelt, barátja kezébe nyomta, s udvariasan már nyitotta is előtte az ajtót.

„*A sümegei irodalombarátok körében megcáfolhatatlan vélemény, hogy a Segítség című regényén itt kezdett dolgozni. Annyi mindenesetre bizonyos, hogy sok sümegei emléket szőtt bele a tehetség fantáziájával megszépítve. Nemcsak a regény néhány hőséneke névadása (Tarnay, Rendekiné) enged erre következtetni, hanem külső jellemzése is sok helyen ráillik Sümege környékének szép tájaira. Dolgozni teljes elzárkózottságban szeretett. A Baglyas-forrás közelében ma is áll még a kis hegyi pince, ahová sokszor elvonult írni.*” – olvashatjuk a jubiléus emlékkönyvben.

Habent sua fata libelli – a könyveknek is megvan a maguk sorsa – vélekedett Terentius Maurus. S mindjárt hozzá is tehetjük a bölcs mondáshoz, hogy nemcsak a könyveknek, a könyvtáraknak is. Hányfelé oszlott szét Mátyás király híres könyvtára, a történelem viharai hány könyvtárat robbantottak szét, s lettek könyvek ezrei a pusztítás, a tűz martalékai. A nagy társadalmi mozgások, rendszerváltások is szüntelen rostálták a könyvtárak állományát, s azokat tartották becsben, amelyek éppen az adott rendszer eszméiről, ideológiájáról erősítették.

A nagymúltú sümegei gimnázium közpénzekből, adományokból a kezdetek óta szüntelen gyarapította könyvtárát. Az 1940-es évekre mintegy húszeszerre tehető az állomány, különösen értékes a tanári kézikönyvtár. A háború idején katonai kórházat rendeztek be az épületben, a könyveket sokfelé telepítették. A menekítés nem járt nagy sikerrel, az 1946-ban visszakerült állomány csak töredéke a háború előttinek.

Nincs az a kémiai analízis, amely vegytisztán kimutatná, a sümegei gimnázium padsoraiból kikerülő nemzedék tagjaira ki és mi gyakorolta a legmélyebb hatást, mit építhettek be személyiségükbe, mit vittek magukkal. Azért történtek kísérletek arra, hogy megvallassanak hajdani diákokat, ki mit őrzött meg a sümegei diákévekből, ki mire

emlékeznek a legszívesebben. A gimnázium 125. évfordulójára megjelentetett évkönyv Öregdiákok emlékeznek című fejezetének tanúsága szerint a legtöbben megkapó szavakkal szólnak egyebek között az intézet könyvtáráról, ahol az erfurti könyvtár felirata szerint a halottak élnek, a némák beszélnek, őrzik és közvetítik évszázadok üzeneteit. Agy és szív, értelem és érzelem, az alma mater elapadhatatlan emlékei a könyvek.

Dr. Végváry Lajos egyetemi tanár, a neves művészettörténész (aki egyetemi disszertációját Maulbertschről és Sümege műemlékeiről írta), így vall gimnáziumi éveiről: „*Jó volt az irodalomtanítás, amelyet szerencsésen kiegészített egy szakszerűen vezetett könyvtár. A középkori irodalom néhány remekművével a könyvtárból kölcsönzött könyvekből ismerkedtem meg.*”

Dr. István Lajos orvosprofesszor emlékezése ugyancsak figyelmet érdemel: „*Arra is gyakran gondoltam, hogyan szívtuk magunkba Ágotay és Holpert tanár urak óráin a magyar történelmet, annak olyan részleteit, amikről tankönyveinkben semmi sem szerepelt. Jánky tanár úr – aki igazi irodalombarát és filozófus volt –, hasonlóképpen oltotta belénk a magyar irodalom szeretetét. Felnőttnek tekintett bennünket, és olyan könyveket adott kezünkbe, amelyek írói nem szerepeltek az oktatási anyagban. Így ismerkedtem meg Szabó Dezsővel, Illyés Gyulával és Márai Sándorral.*”

Érdemes hosszabban idézni dr. Németh Péter muzeológus vallomását: „*A sümegei Kisfaludy Sándor Gimnázium másodikként könyvtárával adott számomra felmérhetetlen útravalót...*”

Bár tanító édesapám révén otthon is megismerkedhettem a könyvvel, a könyv szeretetével, de mi volt az ahhoz a 20 ezer kötethez képest, amelyet a gimnázium a II. világháború pusztításait tekintve megőrzött. Igaz, rendezetlenül, s néhányunknak – mondhatnám: társadalmi munkául – rótták ki, hogy rendezzük e könyvhalmozatot.

Ősnyomtatványok, a XVIII. századi francia felvilágosodás íróinak korabeli sorozata, a gimnázium volt tanárainak, Szabó Dezsőnek dedikált kötetei, s a sokféle modern regény, amelyek – akkor még úgy gondolták –, megzavarják a diák fejét. Míg társaimmal rendeztük, egyúttal olvastuk is e műveket: hol csak a címet, francia kiejtésünket fitogtatva, hol pedig egészen belefeledkezve a tartalomba is. Ma nem tudom, mi lett e nagyszerű könyvanyag sorsa: fejlesztik-e, vagy sem?, helyiségről helyiségre vándoroltatva, hánytatott állapota végre nyugovóra tért-e?, ám a gondolat ma is kísért: vajon használják-e, vajon adott-e olyan útravalót másoknak, mint nekem akkor.”

Nagyon idekíváncozik még dr. Gyöngyhalmi Ida egyetemi tanár és Krasovics Miklós tudományos kutató két mondata: „Megtanultunk gyönyörködni a szép szóban. Természetessé vált számunkra a könyvek használata; ha a mindennapok apró gondjaiban – legyen az vízvezeték-szerelés vagy gyereknevelés – nem tudunk eligazodni, akkor is könyvekhez fordulhatunk jó tanácsért.”

Dr. Némeht Péter aggóató-féltő kérdéseire megnyugtató választ kaphatott. A sümegi gimnázium vezetői, tanári kara illő becsben tartják a könyvek szentélyét. Az ötvenes-hatvanas években szűkös anyagiak miatt nem fejleszthették olyan ütemben az állományt, amint az kívánatos lett volna, de erről nem ők tehetnek.

Az intézet és a könyvtár életében jelentős dátum 1975. szeptember tizenkettedike. A könyvtár mellett megnyitották a korszerű polcokkal, asztalokkal, székekkel felszerelt olvasótermet. Egyszerre harminchat tanuló számára kínálkozik lehetőség az elmélyült olvasásra, lexikonok, szótárak, enciklopédiák használatára, sokféle folyóirat forgatására.

1939-ben alakult a sümegi öregdiákok baráti köre. Hosszabb szünet után 1983-ban hívták újra életre, s ma már mintegy félezer tagja van, köztük olyan illusztris személyiségek, mint Németh G. Béla irodalomtörténész, Marton László szobrászművész, dr. István Lajos kórházigazgató, dr. Pusztai Ferenc, az ELTE tanára. Az öregdiákok baráti köre jelentősebb összegekkel segítette eddig is az intézet könyvtárának fejlesztését, számítógépeket, színes televíziót adományozott az alma maternek.

Az iskola könyvtárát jelenleg Takács Zsuzsa vezeti, aki 1989-ben szerzett magyar-könyvtár szakon diplomát a szombathelyi tanárképzőn. Néhány évig a sümegi Ramassetter Vince Általános Iskolában dolgozott, majd 1993 szeptemberében Sári Tündétől vette át a nagymúltú könyvtár vezetését. Az elmúlt egy esztendő természetesen kevés

volt még ahhoz, hogy a teljes állományt megismerje. Folyamatban van a számítógépes nyilvántartás megteremtése. A történelmi, irodalmi témájú könyvek már gépen vannak. Az új beszerzések gépi adatfeldolgozása folyamatosan történik.

Jó tíz esztendeje az Országos Széchényi Könyvtár szakemberei a könyvállomány egy részét átvizsgálták, sok muzeális értékű ritkaságot is nyilvántartásba vettek. A régi fóliánsok közül ma már sok restaurálásra szorul, mintegy kétszáz kötet vár mentésre.

Sári Tünde egy pályázat révén százezer forintot kapott a Soros Alapítványtól folyóiratok beszerzésére és könyvek restaurálására. Néhány kötetet elvittek a budapesti restaurátorok. A mai pénzszűke világban nehéz megjósolni, mikor kerülhet valamennyi muzeális értékű könyvük gondos restauráló kezekbe.

A könyvtár reggel nyolctól délután négy óráig áll a tanulóifjúság rendelkezésére.

Jó tíz esztendeje a könyvtár akkori vezetője arról panaszkodott, hogy a diákok maximálisan élnének a könyvtár nyújtotta lehetőségekkel. Ma sem sokat változott a helyzet. A diákok főként azokat a könyveket keresik, amelyek közvetlenül kapcsolódnak a tananyaghoz, felvételi vizsgákhoz. Tény azonban, hogy valamennyi diák kapcsolatba kerül a könyvtárral, s érdeklődésének, ízlésének megfelelő olvasmányhoz juthat. Az olvasóteremben tartják az irodalmi és nyelvi órák, a szakköri foglalkozások egy részét.

A múlt esztendőben 80 ezer forintot fordítottak a könyvtár fejlesztésére. A beszerzés főként olyan könyvekre irányult, amelyek a tananyaghoz kapcsolódnak, szótárak, lexikonok.

Binder Imre igazgató, aki legutóbb a megyei önkormányzat közgyűlésén számolt be a gimnázium és kollégium oktató-nevelő munkájáról, egyebek mellett kifejezte azt a szándékukat, hogy elsődlegesen azoknak a könyveknek a megvásárlására törekszenek, amelyeket nagy példányszámban szeretnének a tanulók kezébe adni, s olyan szakmai könyveket, lexikonokat, amelyek a városi könyvtárban sem állnak megfelelő példányban rendelkezésre.

Sok jel mutatja, hogy Sümeg egyre inkább a régió kulturális, szellemi központja lesz. Ebben a minőségében fontos szerepe van gimnáziumának, annak a szellemi műhelynek, könyvtárának és olvasóteremnek, mely karnyújtásnyira kínálja birtokba vételre évszázadok felhalmozott kincseit, a szellemet tápláló tudás, tapasztalás szüntelen megújuló forrását.

Hamar Imre

Dr. Buda Béla

A SZEMÉLYISÉG- FEJLŐDÉS ÉS A NEVELÉS SZOCIÁL- PSZICHOLÓGIÁJA

NEMZETI TANKÖNYVKIADÓ

PSZICHOLÓGIA ÉS PEDAGÓGIA NEVELŐKNEK

A Nemzeti Tankönyvkiadó fenti című sorozatában, harmadik kiadásban jelent meg Buda Béla pedagógusoknak írt könyve. Az első kiadás – illetve a megírás óta – (a Köznevelés között először), tíz év telt el. Ez indokolja, hogy a recenzens felhívja a figyelmet a műre. Az azóta pályára lépett pedagógusok, és az előző kiadásokat „nem észlelő” tanárok ezreinek illene elolvasni, vagy újraolvasni a könyvet. Több okból is. Először, mert mondani valója ma is aktuális, másodsorban, mert a hazai „piacon” alig-alig van hasonló tartalmú könyv. Ez utóbbi megállapítást az bizonyítja a legjobban, hogy a közölt 116 tételes bibliográfiában mintegy 40 a magyar nyelvű publikáció, ebből is 10 a szerző könyve. Mindezzel azt szeretném hangsúlyozni, hogy az érdeklődő pedagógusoknak nem nagy választék áll rendelkezésre.

A szerző napjaink legismertebb szaktekintélye. Ebben a könyvében végigköveti a gyermeki fejlődés szakaszait egészen a serdülőkor végéig, s a felnőttkor személyiségjegyeiből is felvilágosít néhányat. Mivel a tárgyalt időszak legnagyobb része az iskoláskorra esik, ezért a könyv sokat foglalkozik az iskolai neveléssel. S e kérdéseket minden nevelőnek ismerni kell. Csak ízeletül emelnék ki néhány alcímet a könyvből: *beilleszkedés az iskolába, kiscsoportok az iskolai közösségen belül, az indirekt nevelés, motiválás, a nevelés motivációs lehetőségei, az iskolai érettség, az iskola hibái, a tanári személyiség hatása, a nyelvi nevelés, a csoport mint az iskolai „ellenkultúra”, a problémás viselkedés az osztályban stb.* Mind-mind olyan izgalmas kérdés, mellyel a pedagógus nap mint nap találkozik, melyekre megoldást kell találnia. S minél képzetesebb, tapasztaltabb a tanár az elméleti kérdésekben, annál biztosabban talál gyakorlati megoldásokat a felvetődő problémákra.

„A nevelés valójában alkalmazott pszichológia” – írja a szerző. Szükséges tehát, hogy a korszerű pszichológiai ismeretek naprakészen a pedagógus birtokában legyenek. Ehhez nyújt

segítséget a könyv, még akkor is, ha a problémák részletes elvi kifejtésére és a gyakorlati módszerek bemutatására – elsősorban terjedelmé miatt – nem tud teljes választ adni. Erről bárki meggyőződhet, ha kézbeveszi és megnézi annak tartalomjegyzékét. Alig 300 oldalon 128 témát boncolgat a szerző, s egyre-egyre bő két oldal jut. De ha ezt a két-két oldalt az adott szituációra alkalmazni tudja a pedagógus, már nagyobb eséllyel indulhat a „nevelési versenyben”, bátrabban léphet be az osztályba.

(Buda Béla: A személyiségfejlődés és a nevelés pszichológiája. 3. kiad. Bp.: Nemzeti Tankvk., 1994. 323 p.)

AZ EURÓPAI OKTATÁSRÓL

Az utóbbi években politikusaink egyik legtöbbször hangzottatott mondata, hogy megnyílt az út Európába, s megyünk Európába. De, hogy milyen az az Európa, ahova igyekszünk, arról a magyar társadalom legnagyobb részének csak „turistainformációja” van. S, hogy oda igyekszünk, arról az országgyűlés márciusban döntött, amikor ellenszavazat nélkül megszavazta az Európai Unióhoz való csatlakozási kérelem beadását. Az európai kihívás a hazai oktatás számára is reális tény. S az, hogy milyen az oktatás az európai országokban, sokat megtudhat az olvasó az Educatio kiadó nemrég megjelent tanulmánykötetéből. A több mint 200 oldalas könyvben 10 tanulmány elemzi az Európai Közösség országaiiban folyó oktatás különböző kérdéseit, s közte részletesen a francia oktatási rendszert.

A kötet első tanulmánya az EK-országok gazdasági és politikai hátterét mutatja be, bizonyítva, hogy az oktatási rendszer alapja a gazdaság. A közölt táblázatok jelzik az utóbbi 30 év GDP-mutatóit. Halász Gábor tanulmánya a közoktatási rendszer irányítását elemzi, s megjegyzi, hogy az elmúlt évtizedekben a leginkább figyelemre méltó változás az *oktatásirányításban* történt. Számunkra is figyelemre méltó a közölt idézet, melyet a francia oktatási miniszter mondott: „A törvény az oktatási rendszer működésének jobbítását... azoktól az emberektől várja..., akik helyben hozzák azokat a döntéseket, melyek a helyileg azonosított problémák megoldását szolgálják”. S többször is említi a szerző, hogy az oktatás internacionalizálódik.

Az oktatás tartalmáról ill. ennek szabályozásáról értekezik Ballér Endre. Megemlíti, hogy több országban törvény szabályozza a nemzeti alaptantervet. (Finnország 1983, Spanyolország 1989, Franciaország 1990 stb.) A tartalmat illetően 5 pontban foglalható össze a követett irány:

- az európai integrációs törekvés,
- az idegen nyelvek előtérbe kerülése,
- a multi- és interkulturális nevelés,
- a humán értékek erősítése,
- a természettudományos és technikai alapműveltség elmélyítése.

Két tanulmány is foglalkozik a felsőoktatással. Nagy Mária „Tanárok Európában” címmel

írt áttekintést a témáról. Ebben említi a heti óraszámokat, az órán kívüli elfoglaltságokat, majd a bérezésről közöl táblázatot a 12-ek országaiából. Sok új információt tartalmaz az oktatás finanszírozásáról közölt tanulmány, s a bemutatott ábra talán számunkra is hasznos lehet.

A recenzens által nem említett tanulmányok olvasása a magyar oktatás irányítói, gyakorló munkásai – de a politikai irányítói – számára is új, hasznos információkat nyújtanak.

(Az oktatás jövője és az európai kihívás. Szerk.: Halász Gábor. Bp.: Educatio, 1993. 218 p.)

Könyv az ifjúságkutatásról

Van-e különbség a nyugat-európai és a kelet-európai ifjúság között, és ha van, melyek azok? Valószínű, a választ mindenki kapásból mondaná: természetesen van. De, hogy melyek ezek a különbségek, erre már más-más választ adnak az ifjúságot kutató szakemberek. A kérdés megválaszolásához mindenképp az szükséges, hogy meghatározzák az ifjúság fogalmát. „Azokat a koncepciókat tartjuk helyesnek, amelyek az ifjúságon egy hosszútávú és társadalmilag biztosított individuális fejlődésfolyamatot értenek”, olvashatjuk egy szakember véleményét. De ez a folyamat – ugyanezen kutató szerint – két szakaszra osztható, az egyik az *átmeneti ifjúsági*, a másik az *iskolai ifjúsági* korszak.

Az átmeneti a generációk folyamatában a felnőtt társadalomhoz igazodik, nem önálló, így „a munkában, a családban és a társadalomban – a felnőttekhez képest – alárendelt szerepet játszik”. Az iskolai ifjúsági korszak jellemzője, hogy az ifjúság (14–24 év) egyre nagyobb rétege kötődik az iskolához, a tanuláshoz. A két szakasznak lényegesen eltérő vonásai vannak, az elsősorban korlátozott ifjúkorról van szó s a folyamat, mely Nyugaton a 60-as évek elején kezd felbomlani, Keleten csak az évtized végén kezd kialakulni. Ma már ez a szemlélet nem új, de nálunk még kevesen ismerik, használják a társadalomkutatásban azt a megállapítást, hogy a témában nem az osztályszerveződés (munkás, paraszt, értelmiségi), hanem a nemzedéki szerveződés a meghatározó. Az ifjú nemzedékben is három szint különíthető el. Az első a nemzedéki közös élmény, a második az elhelyezkedés, a harmadik az előbbi folyamán kialakuló nemzedéki egység. Ezeket ill. a nyugat-európai ifjúság közötti különbségeket táblázatban mutatja be a szerző. Az összegzésben a szerző felvázolja a hazai ifjúság jövőjét, s kiemeli, hogy az államszocialista törekvésekkel szemben, ma az új rendszer azáltal, hogy biztosítja nálunk is a nemzedékszerveződés lehetőségét, megteremti azokat a feltételeket, hogy a magyar ifjúság is követheti a nyugat-európai fejlődést.

(Gábor Kálmán. Civilizációs korszakváltás és az ifjúság. Bp.: Oktatókutatató Intézet, 1993. 26 p.)

ERKÖLCSTANI VÁZLATOK

■ Ezzel a címmel jelent meg az a „tankönyvpótló jegyzet” és a hozzá tartozó Szöveggyűjtemény, melyre szeretném felhívni az olvasók figyelmét. Az alcímben olvashatjuk, hogy kiknek ajánlják dolgozatukat a szerzők (8 név szerepel a címlap hátoldalán), én a magam részéről azt írnám, MINDENKINEK. Bár a könyv tankönyv jellegű, számomra a legjobb szépirodalmi alkotások olvasásakor érzett élményt nyújtotta. S ha már szubjektív vallomást tettem, ezt kiegészítem még a következőkkel: ha ilyen tankönyvek lesznek a jövő iskolájában, szívesen lennék újra tanuló.

De hadd folytassam objektívebb véleménynyel, a könyvből vett alábbi idézettel: „Az iskolában a tekintélyelvű porosz módszereket, kapcsolattrendszert fel kell váltani a dialogikus, demokratikus stílusú nevelésnek”. (107 p.)

Nos, ezt az alapelvet a szerzők a gyakorlatban – a tankönyvírásban – saját maguk már megvalósították. Nem diktatórikus módon mondják el véleményüket az elmúlt 2000 év legjobbjainak az erkölcshez kapcsolódó gondolatairól, hanem észrevétlenül vezetik az olvasót, a tanulót a témában. Hasonlattal élve jó konferanszként, szerényen vannak jelen, és összekötik a nagyok gondolatait. A módszertani javaslatban ezt írja a szerkesztő: „igyekezzünk nemcsak az értelemhez, hanem az érzelmekhez és az akaratához is szólni”. Ezt az elvet következetesen alkalmazzák a kötetben, hiszen a gondolkodók értelemre ható megállapításainak idézése mellett számtalan költő versét, vagy versrészletét találjuk a kötetben. Ami pedig az akaratot illeti, erre a fejezetek végén található kérdésekre adandó válaszok motiválnak. Igen, a tanulónak elsősorban akaratra van szüksége, hogy válaszoljon a tesztjellegű kérdésekre, letesztelje önmagát, s legyen akarata, bátorsága szembenézni önmagával.

A tankönyv tartalma, összeállításának módszere önmagában meghatározza a tanóra formáját, a porosz prelegáció helyett a demokratikus „beszélgetés, a vita és a pszichodráma módszert javasolják.” Mint forma a „képzelt bírósági tárgyalás” is számításba jöhet. (Pozitív élménnyel emlékszem még ma is vissza a hetvenes évek olvasótáborainak a bírósági tárgyalásaira.)

S még valamit a könyv tartalmáról. Szinte minden fejezetben a mai életből hoznak példákat, olyanokat melyeket a különböző újságokban, s egyéb médiákban már olvashattak, láthattak, hallhattak a tizenévesek. (Levél Sarajevoból stb.) Számomra megdöbbentő volt olvasni, hogy Magyarországon 1960-tól 90-ig megduplázódott a halálozási arány. S hogy e duplázódásnak milyen okai vannak, ezek hogyan függenek össze az erkölccsel, ennek kifejtése már a közös beszélgetések feladata.

Szólni kell még a kötetben közölt név-, és szómagyarázatokról, a nagyon bő bibliográfiáról és a kötethez tartozó Szöveggyűjteményről. A szerzők, s a szerkesztő olyan „tankönyvet” adott közre, mely példa lehet a megújuló magyar oktatás, a megújuló tankönyvkiadás és remélhetően a megújuló didaktika számára is.

Végig érződik a kötetben a közölt Mécs László-vers refrénje: „Efiúkért valaki felelős” szerzői hozzáállás és szinte motivál mindenkit, elsősorban a tanárokat a refrén gondolatának gyakorlati megvalósítására. Ez esetben az erkölcsös életmódra nevelésre, az erkölcs megújítására, melyre nemcsak a tizenéveseknek, hanem az egész társadalomnak szüksége lenne. (Erkölcstani vázlatok. Összeáll. és szerk. Szabó Pál Tivadar. Bp.: Ikva, 1994. 288 p. Szöveggyűjtemény 162 p.)

BALLAG MÁR A VÉN DIÁK...

■ Ahogy közeledik az 1996. esztendő, egyre több szó esik a magyarországi iskolák 1000 éves évfordulójáról. Biztos vagyok benne, hogy a millenniumi évfordulóra sok-sok tanulmány, iskolatörténeti dokumentumkötet jelenik meg. A történettudomány segítségével jobban megismerhetjük az elmúlt rendszer ezer év nevelésének eredményeit, részleteit s kudarcait. A történelmi dátumok, adatok és kiváló nevelők életrajzainak közzétételével gazdagabbak lehetünk, de ... de vajon mennyit tudunk meg egy-egy iskola belső életéről, a kor – a mindenkor – iskolásainak gondolkodásáról? Hacsak véletlenek nem történnek (eddig fel nem fedezett kéziratok, naplók, visszaemlékezések előkerülése), valószínű nem sokkal többet, mint amennyit már jelenleg is tudunk. Az eddig megjelent kevés számú könyv – melyből egy-egy iskola belső életéről is információkat kaphatunk –, között előkelő hely illeti meg Fáber Kovács Gyula visszaemlékezését pápai kollégiumi éveire. A könyv 1932-ben jelent meg először és a Kálvin János Kiadó gondozásában tavaly került újra az olvasók kezébe. A szerző pápai diák volt a pápai református kollégiumban és könyvének tartalma az a nyolc év, amit ott megélt. Nevét hiába keressük az irodalmi, életrajzi lexikonokban (még a Veszprém megyei irodalmi hagyományokat összefoglaló, 4 kiadást megélt műben sem található), valószínű csak ez a kötet jutott el a kiadásig. Ha így van, a mai olvasók lettek szegényebbek. Ugyanis ez a visszaemlékezés pápai éveire szépírói erényekkel rendelkezik s nem a naplóbejegyzések hétköznapi nyelvén, száraz stílusában készült. A „regény” indulásakor első éves fecskéként találkozunk vele és a ballagás tényével, hangulatával fejeződik be.

S hogy mi történt az eltelt nyolc év alatt a pápai kollégiumban Dabi György kisjászokai félárva parasztfiúval az órákon, a konviktuson, a kollégiumi szobában, a tánciskolában, az instruktori órákon, megtudhatjuk a könyv lapjairól. Megtudtunk valamint a híres Képzőtársaság – melynek Petőfi, Jókai is tagja volt annak idején –, működéséről is. S mindez egy akkori 10–18 éves gyermek értelmével, érzéseivel láttatik.

Pontos évszám nincs a leírásban, de több elrejtett szóból kiolvasható, hogy az 1920–30 közötti évekről van szó. Pl. Darab (Rab) tanár úr leánya, Zsuzsika (Rab Zsuzsa) 2 éves a regény vége felé. A pápai diákeveknek – mint minden más város gimnáziumában –, voltak víg és tragikus epizódjai. A tánciskolai szerelmek mellett tragikus korai haláluk is megtalálhatók.

Feltűnik az akkori diáknyelv (argó) néhány jellegzetes szava, mely ma már egyáltalán nem ismert a mai diákok között. A már említett *szecska* (elsőéves diák), a *lapcsósz* (a könyvtári olvasóra vezetője) és a *cérnaegyetem* (a női ipariskola) hangulatos szava.

A könyv újrakiadása dicsérendő tette a kiadónak, biztos, hogy a mai nyugdíjasoknak, akkor volt diákoknak is élményt jelent visszaidézni kezdő fiatalságukat, diákeveiket. A mai fiatalok pedig összehasonlíthatják ősik iskolaéveit a jelenlegivel.

(Fáber Kovács Gyula: Ballag már a vén diák...: pápai diákok regénye. Bp.: Kálvin János Kiadó, 1993. 192 p.)

Dr. Tóth Dezső

A szabadság legnagyobb sérélmé...

Mészáros István:

... Kimaradt tananyag ...

■ „A kommunista társadalom mindent át- szövő ellenőrzési-, irányítási- és szervezési rendszere nem tűrt el semmilyen tőle független gondolkodási módot, kapcsolattartást, ideológiai nézetet, s mint ilyet, a vallást – köztük kiemelten a széleskörű nemzetközi kapcsolatokkal rendelkező katolikus – is felszámolandó burzsoá csökevényként kezelte. Ebben kiváló partnerre talál a néha jószándékú, de szűklátókörű vagy éppen karrierista, anyagi, esetenként megszarolással együttműködésre kényszerített békepapokban, akik az Egyház papságát megosztva, egy alapjában Isten ellenes hatalom és ideológia politikai támogatóivá és vak eszközeivé váltak...” – olvasható Mészáros István „... Kimaradt tananyag ...” c. könyvsorozatának nemrég megjelent második részében.

Az első kötet 1945–1956-ig bezárólag elemezte a diktatúra és az egyház viszonyát, az új kiadvány pedig folytatólagosan, egészen 1975-ig, a „helsinki fordulatig” készíti diagnózist a korról egyháztörténeti, politikatörténeti és iskolatörténeti megközelítésben. A megdöbbentő-meghökkenítő összefoglalás hú tükre a hitelvesztett egyházi és világi magatartásmódnak, s az előző évtizedek keserű tanulságaira hívja fel a figyelmet. Belőle jócskán profitálhat majd a kort megélt első s második nemzedék is, miközben mélységes fájdalommal és az igazságtétel felszabadult örömeivel lapozgatja e speciális történelemkönyvet.

„A tények egymásutáni ismertetése történelmi vádirattá áll össze...” – írja Arató László a kötet előszavában.

Az olvasó megismerkedhet a Kádár-korszak „adminisztratív” eszközökkel vívott vallásellenes stratégiájával, és annak elembertelenítő, elszemélytelenítő taktikai manővereivel. Megismerheti e megvilágítás révén a kor ifjúsági és politikai szervezeteinek vallásüldöző tevékenységét, elemző kritikai röntgenfelvételt kap kézhez az általános iskolai és gimnáziumi pedagógusok, a felsőoktatásban dolgozók és igazgatási feladatokat végzők módszeres materialista („tudományos”) világnézeti átneveléséről, a Világnézetünk alapjai és a Honvédelmi ismeretek

nevű tantárgyak bevezetésének indítékairól. Bemutatja az Állami Egyházügyi Hivatal, majd a Művelődésügyi Minisztérium által 1956-ban megszervezett főosztály, az Egyházügyi Hivatal regnálását, a békepapi mozgalom újjászervezését 1957-től, az Országos Béketanács megalakulását, az Opus Pacis (Békemű) bizottság létrehozását. Foglalkozik számos pedagógiai rendelet, határozat értékelésével, így pl. bonckés alá veszi az 1972-es párthatározat általi mindenirányú világnézeti offenzíva iskolákra lebontott utasításait is. Kritikát gyakorol Ágoston György egyetemi tanár neveléstörténeti tankönyveire, bírálja Békesi Lajos, Márk Bertalan, Szarka József, Nagy Sándor, Horváth Lajos közreműködését pedagógiai-eszmei szinteken. Betekintést ad továbbá a templomon kívüli laikusok vagy kereten kívüli klerikusok ifjúságpasztorációs tevékenységéről, illetve az ezt megtorló koncepciók perekről. Nyomon kíséri az iskolai hitoktatás fakultatívvá módosított megnyomorfittatását.

A könyv lapjairól világossá válik a keserves tény: „A szabadság legnagyobb sérelme a szabadságért való küzdelem jogának megtagadása volt” e korszak katolikusai számára. Mert miközben harsogott kifelé az emberi jogok elvének hangoztatása, bent elhallgattatott minden szabadságtörekvés a vallásos emberek társalmában. A „csendre, majd térdrekenyszerített” egyház látteleetének megrajzolása során azonban meggyőződésem szerint a szerző indokolatlanul sűrűn hivatkozik a kényszerítések kalodisztikus erejére. Túlzásnak érezhető hívó és profán gondolkodású ember is azt a szelídített felmentő magyarázatot Mészáros István részéről, ahogy a kényszerítéseknek ellent állni nem képes, sok esetben nem akaró hierarchia tagjait rehabilitálja a műben. Egyoldalúnak tekinthető továbbá az is, hogy az említett alkudozások, és állammal kötött alkuk, hamiskodások egyházi elkövetőit nem nevezi néven egyszer sem, miközben a pedagógia terén ma is meghatározó pozícióban működő nevelési szakembereket név szerint. Az egyházüldözés történetének ma már tekintélyes irodalma van, s Havasy Gyula, Szántó Konrád tényfeltáró tanulmányaiból – nem kímélve a klérus jelenleg is reflektorfényben lévő személyiségeit – az olvasó sokat tudhat az igazságról. Az elkövetett bűnök – lent és fent: Isten népében – egyformán súlyosak. A nyílt kimondás még nem jelent ítélezést, az az Isten dolga.

A könyvet jó szívvvel ajánlhatom a pedagógusoknak. Jó volna, ha nemcsak az egyházi iskolákban kerülne elő, épülne be a diákok szintjén a tananyagba!

Toldi Éva

Bevezetés a pedagógiai kutatás módszereibe

■ Régóta nélkülözött kézikönyvet jelentett meg a Pedagógus Szakma Megújítása Projekt, mert a korábbi kutatómódszertani kiadványok egyrészt már nehezen hozzáférhetőek, másrészt pedig a pedagógia-tudomány olyan

értékeket halmozott fel e területen is (alig egy évtizednyi idő alatt), amelyek közreadása nagyon is indokolt volt. A kötet kiadását az is szükségessé tette, hogy az eddigi pedagógiai kutatási módszerek bizonyos egyoldalúsága feloldódjon a polgári pedagógiai kutatási módszerek, eljárások „beemeléssel”, azaz, olyan technikák megismertetésével, amelyek megújíthatják nemcsak a kutatási morált, hanem annak jellegét, tartalmát is.

A kötet célját a szerzők úgy fogalmazták meg, hogy az segítséget adjon a pedagógiai szakirodalom kritikus elemzéséhez, értő tanulmányozásához, a gyakorlati pedagógiai munka során adódó mérések, vizsgálódások, elemzések elvégzéséhez, a különböző szintű kutatásokban, innovációkban való részvételhez, kutatási pályázatok eredményes megírásához, valamint az önálló kutatási tevékenység tervezéséhez, elvégzéséhez, lebonyolításához, értékeléséhez és publikálásához.

E kötetben megtaláljuk a nemzetközi és a hazai kutatómódszertani irodalom főbb eredményeit, a kutatások tapasztalatait, s hozzá olyan szakmai háttéranyagokat, amelyek révén biztonságosan kezelhetők a vizsgálódási anyagok.

A kézikönyv nemcsak a hivatásos kutatóknak nyújt segítséget, hanem mindazoknak a gyakorló pedagógusoknak, akik bármilyen szinten is, de foglalkoznak pedagógiai vizsgálatokkal, felmérésekkel, publikációk készítésével. Az utóbbi években egyre több iskola válik olyan műhellyé, ahol különböző kiadványok, tankönyvek, munkafüzetek, tanári segédletek, tantervek stb. készülnek. Az ezeket készítőknak, lektoroknak, szakmai véleményezőknak is segítséget ad ez a munka. S különösen ajánlom az iskolavezetőknek, s mindazoknak, akik az oktatási törvény alapján pedagógiai programot készítenek intézményük számára. A könyvtárosok pedig a könyvtári kutatómunkában részt vevők számára adhatnak segítséget ezzel a kiadvánnyal, illetve megismertetésével. A kötet iskolai felhasználása azért is indokolt, mert egy program eredményességét csak objektív feltárással lehet hitelesíteni. Az alkalmazó dönthet arról is, hogy milyen mélységben, milyen módszerekkel kívánja megoldani e feladatot.

A kézikönyv fejezetei: A pedagógiai kutatás metodológiai kérdései; A szakirodalom feltárása és feldolgozása; Kutatási stratégiák; A kutatás módszerei, eszközei; A pedagógiai vizsgálatok leíró és matematikai statisztikai módszerei; A kutatási eredmények értelmezése, közlése.

A kötet megrendelhető, megvásárolható az alábbi címen: ELTE Neveléstudományi Tanszék, 1146 Bp., Ajtósi Dürer sor 19–21. Ára 900 Ft.

(Bevezetés a pedagógiai kutatás módszereibe. Szerk.: Falus Iván. Keraban Kiadó, Bp. 1993. 540 p.)

Fonay Tibor: Könyvet a kézbe!

■ A szerző neve igen gyakran feltűnt az elmúlt három évtized pedagógiai sajtójában, elsősorban a Köznevelésben. Gyakorlatközeli pe-

dagógiai cikkei, tanulmányai mindig eleven visszhangra találtak, s számos polémia forrásává váltak. Fonay Tibornak különös érzéke volt ahhoz, hogy olyan problémakötegeket tárjon a szakmai közvélemény elé, amelyek óvónöket, tanítókat, tanárokat egyaránt érintettek.

Évtizedeken át írásainak egyik központi témája a könyv volt, s ez számtalan változatban. A könyv és a tanulók, a szülők, a pedagógusok, a továbbtanuló pedagógusok kapcsolatát számos publikációjában fellelhetjük. Májig elhíresült könyvében, Az elszűrődés veszélye (1968) címűben gyűjtötte össze először azokat a közleményeit, amelyek jobbító szándékkal a pedagógusok érdekében születtek. A forrás azonban sokkal korábbi: már 1945 előtt szociológiai jellegű vizsgálatokat végzett, s ebben az iskolák aggasztó könyvellátottságáról tudósított. A viszonyítás mindenütt fellelhető: az elvárható, a szükséges és a tényleges helyzet összevetéséből vonja le a következtetést: az iskolák könyvtárainak helyzete és a pedagógusok könyvkultúrája, olvasásigénye messze elmarad a megkívánttól.

Tanulmányai, amelyeket e kötetben összegyűjtött, ma már könyv- és könyvtártörténeti, neveléstörténeti értékűek. Persze, e bűvárkodásaihoz megvolt a belső indíttatás, mint ahogy azt a bevezetőben vallomásszerűen közli: „... a könyv az egyik legizgatóbb jelenség életemben.”. Herzent idézi: „A könyv az egyik nemzedék végrendelete a másik nemzedék számára.”. Üzenet ez a kötet a ma pedagógusai számára: amikor pedagógiai kultúránk megújításáról, egy más kor követelményei szükségességéről szólnunk, ma is a könyv lehet egyik legfőbb támaszunk. Bár tudjuk, a „gyorsuló idő” ma méginkább félelmetesebb társunk, ennek ellenére a gutenbergi örökség elválaszthatatlan tölünk.

Fonay Tibor „könyvkalandjai” az olvasót nemcsak az iskolai könyvtárakba, osztálytermekbe vezetik, hanem kultúrthonok könyves programjaira: író-olvasó találkozókra, nevelési és szépirodalmi könyveket propagáló szülői értekezletekre, s kórházak kórterméibe, ahol igazán otthon lehet a könyv.

A kötet lapjain visszaidéződnék a könyvolvasó-mozgalom (Olvasó néperő) néha mosolyt fakasztó történései, az Olvasó osztály nagyon is komoly akciói, s könyvtárosoknak, pedagógusoknak ma is tanulságosak lehetnek a vizsgálódási eljárások és eredmények, amelyek a tanulók könyvválasztási, könyvolvasási kultúrájáról szólnak.

Beszédek a kötet fejezetcímei, amelyek jól tükrözik a szerző állásfoglalását, hol is kell olvasóvá nevelni diákjainkat, s ez kiknek a feladata. (Az olvasóvá nevelés órhelyein – könyvtárak; Az olvasóvá nevelés órhelyein – iskolák; Az olvasóvá nevelés legfőbb órei – pedagógusok és pedagógusigények; Példák a példák mezejéről.)

A ma is gyakran publikáló szerzőnek ez a 14. kötete. S bár 83 éves, előkészületben van újabb három munkájának kiadása. Ez is példaértékű pedagógusi életművében. (Veszprém, 1994. 135 p.)

T. J.

Augusztustól új címmel jelenik meg a közkezdelt Süni folyóirat. A Göncöl Alapítvány és a Fővárosi Állat- és Növénykert Süni és a Természet címmel jelenteti meg a színes természettudományos-ismeretterjesztő magazint. Főszerkesztője Kovács Zsolt.

Könyvtáraink figyelmébe ajánljuk a régi-új folyóiratot, amelynek első száma már megvásárolható.

*

Kollégáink figyelmébe ajánljuk a borítólapunk második oldalán bemutatott Magyar taneszköztár című katalógust. A könyvtárak számára nélkülözhetetlen, mert a szaktanári, tanítói tájékozódás elengedhetetlen eszköze. A kiadvány tartalmazza valamennyi számottevő taneszköz- és felszerelés-forgalmazó cég adatát, s tájékoztat áruikról is. (Kiadó: Konsept Bt., Bp. 1994. 191 p.)

*

A Magyar Olvasástársaság és a Könyvtárostanárok Egyesülete március 25–26-án Székesfehérváron rendezte meg az Egy tantárgyközi feladat: az olvasás (Szövegértés és szövegértelmezés a humán és reál tantárgyakban) című konferenciát. Ezen hangzott el Opoerné Fodor Mária és Bocsák Veronika előadása, amelynek szövege e lapszámunkban olvasható. A konferenciáról dr. Tóth Dezső írása tudósít.

*

A Magyar Könyvtárosok Egyesülete XXVI. vándorgyűlését augusztus 11–14. között Kőrmenden tartotta meg. Ezen a könyvtárostanárok külön tanácskozást szerveztek, amelynek témája az iskolák életével kapcsolatos helytörténet, iskolatörténet, könyvtártörténet. Tisztújításra is sor került.

(Következő lapszámunkban részletes információkat adunk a vándorgyűlés eseményeiről.)

*

A Magyar Irodalomtörténeti Társaság ezévi továbbképzési konferenciáját augusztus 29–31. között A befogadó szerepe az iroda-

lomtanításban címmel Győrött rendezte meg.

A befogadasközpontú irodalomtudományi iskolák a magyartanításban kamatoztatható felismeréseinek és a diák feltételezett szempontjait jobban figyelembe vevő irodalomtanítási elképzeléseken túl Berzsenyi Dániel és Radnóti Miklós költészetének szenteltek ezt a továbbképzést.

Néhány előadascím: A „képzés” és az irodalomtanítás; A befogadás pszichológiai és szociológiai összetevői; A szöveg és az olvasó – olvasásszociológiai tapasztalatok; Műközpontú vagy gyermekközpontú irodalomtanítás; Bevezetés a költészet olvasásába – versértelmezések; Az új médiumok kihívása; Tantárgyértelmezések és tantervek.

*

A KRESZNERICS FERENC ORSZÁGOS ANYANYELVI VERSENY EREDMÉNYE

(Celldömölk, 1994. április 20–21.)

I. helyezett: *Vojcek Judit* (Debrecen, Vénkert Ált. Isk. 8/d. oszt.)

Felkészítő tanára: *Csomor Márta*

II. helyezett: *Kiss Enikő* (Miskolc, Avasi Gimnázium 2/5. oszt.)

Felkészítő tanára: *Papné Veres Ildikó*

III. helyezett: *Rozgonyi Renáta* (Sárboárd, III. sz. Ált. Isk. 8. oszt.)

Felkészítő tanára: *Pirosné Kocsis Anna*

IV. helyezett: *Horváth Eszter Hajnalka* (Celldömölk, Berzsenyi Dániel Gimnázium 6/2. oszt.)

Felkészítő tanára: *Tóth Margit*

V. helyezett: *Tihanyi Borbála* (Miskolc, Avasi Gimnázium 2/5. oszt.)

Felkészítő tanára: *Papné Veres Ildikó*

VI. helyezett: *Posta Bernadett* (Szatymaz, Ált. Isk. 8. oszt.)

Felkészítő tanára: *Jámbor Miklósné*

Különdíjak – legjobb pályamunkáért:

A lakóhelyem kis tájnyelvi szótára témakörből:

Orbán Szilvia (Ajka, Mikes Kelemen Ált. Isk. 8. oszt.)

Felkészítő tanára: *Horváth Magda*

Fábián Tamás (Csongrád, Batsányi János Nyolcosztályos Gimnázium IV/F. oszt.)

Felkészítő tanára: *Fábián Györgyné*

A Vallomás az anyanyelvről témakörből: *Tihanyi Borbála* (Miskolc, Avasi Gimnázium 2/5. oszt.)

Felkészítő tanára: *Papné Veres Ildikó*

Erdélyi Dóra (Csongrád, Batsányi János Nyolcosztályos Gimnázium IV/F. oszt.)

Felkészítő tanára: *Fábián Györgyné*

A magyar nyelvről legszebben, érzelmileg leggazdagabban szóló versenyzőnek járó nyelvésdesanyánk különdíjat kapta:

Horváth Eszter Hajnalka (Celldömölk, Berzsenyi Dániel Gimnázium 6/2. oszt.)

Felkészítő tanára: *Tóth Margit*

TÁJÉKOZTATÓ

A nyíregyházi *Bessenyei György Tanárképző Főiskola Matematika Tanszéke* már ötödik éve szervez levelező pontversenyt 10–14 éves gyerekeknek matematikából, mely versenyen az utóbbi két évben minden megyéből volt résztvevő, évente 500–800 diák.

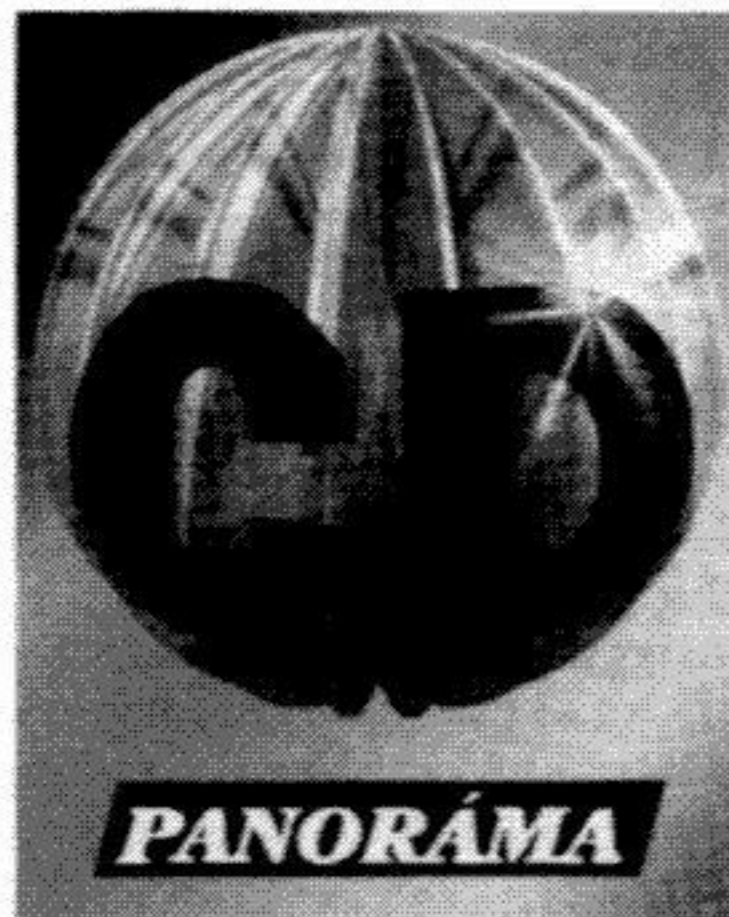
A 8 fordulós pontversenyben külön versenyeznek a 4., 5–6. és a 7–8. osztályosok. Minden fordulóban 8 feladatot kellett megoldaniuk, a megoldásra kb. 20 napjuk volt. A beküldési határidő után egy héttel postára adtuk a kijavított dolgozatokat, a résztvevők által szerzett pontok listáját, a legutolsó forduló megoldásait és az új feladatsort. Ebben az évben minden osztályban a pontversenyben első öt helyen álló diák könyvet kapott jutalmul.

A levelező tehetséggondozás az 1993/94-es tanévben az **ABACUS** nevet vette fel, és 1994 őszén indul az **ABACUS, matematikai lapok 10–14 éveseknek** c. folyóirat, melynek keretében folytatódik a levelező verseny. A lap a tanévben 8 számban, havonta jelenik meg. A lapban olvashatók a 4., 5–6. és a 7–8. osztályosoknak kitűzött feladatsorok, az előző forduló megoldásai, időnként a pontverseny állása, szakköri munkát segítő írások, könyvajánlás stb.

A lap előfizetési díja az 1994/95-ös tanévre 500 Ft. Ez tartalmazza a postaköltséget is. A kitöltött *Megrendelőlap* visszaküldése után csekket küldünk. A pontversenyre a kitöltött *Nevezési lap* megküldésével lehet jelentkezni. A verseny jellemzően egyéni verseny, de nevezhetnek tanulócsoporthoz, szakkörök is. A jelentkezőknek csekket küldünk, a pontversenyben való részvétel díja 400 Ft (ez nem tartalmazza a lap előfizetését). A versenyzőknek fordulónként küldjük kijavított dolgozatukat, listát a pontverseny állásáról, továbbá a lapot ha előfizette, különben az új feladatsort és az előző feladatsor megoldását. A verseny végén a legjobban szereplők könyvjutalmat kapnak.

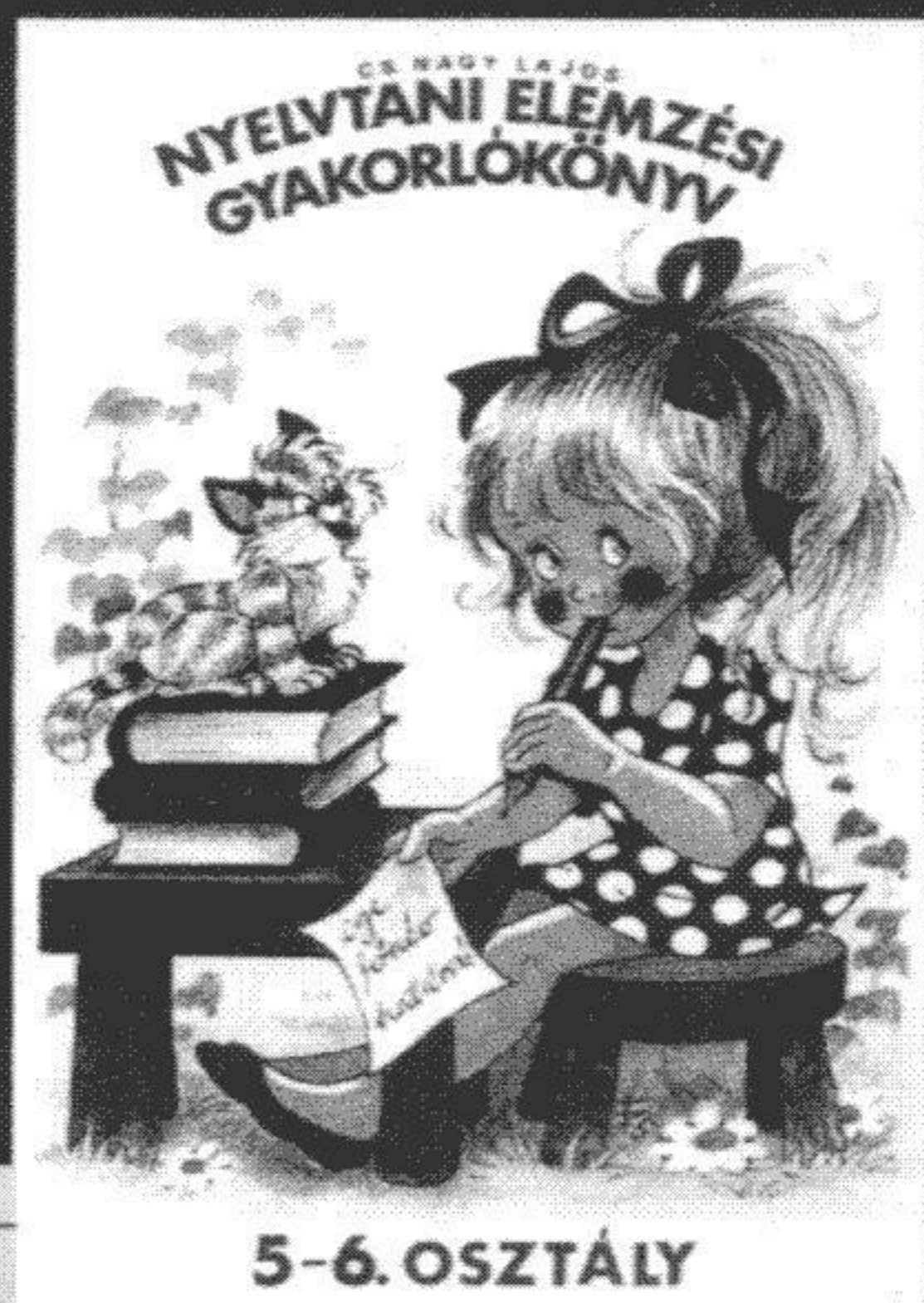
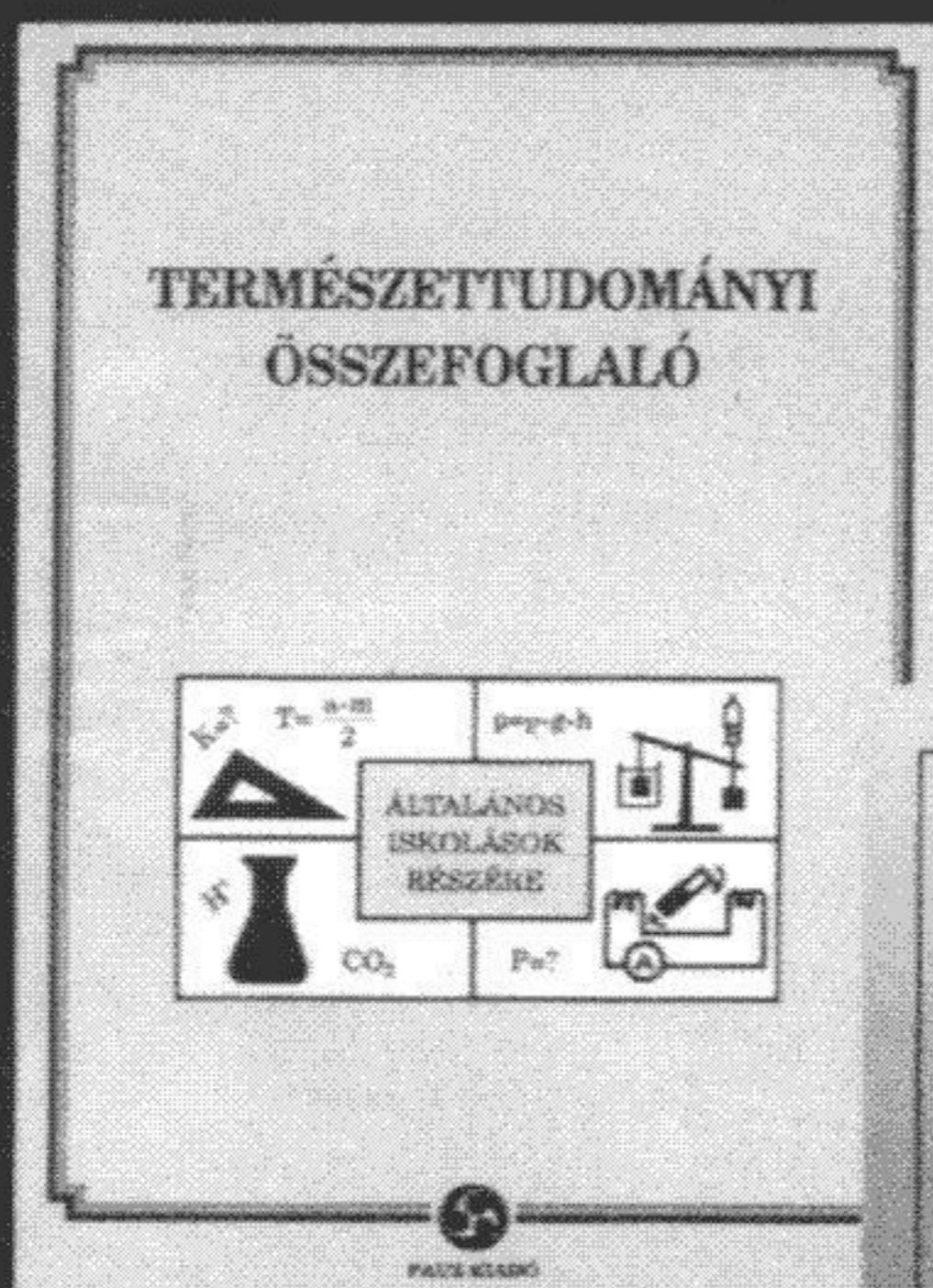
A lap szerkesztője:

Róka Sándor, 4400 Nyíregyháza, *Korányi Frigyes u. 60. I/4.*

TANKÖNYVPIAC

'94

ÁLTALÁNOS
ÉS
KÖZÉPISKOLÁK

